

Haridusministeerium

**PÕHIKOOList VÄLJALANGEVUS –
KUS ME OLEME TÄNA
JA MIS SAAB HOMME?**

Koostajad: Kristi Nassar, Epp Rebane, Kalle Küttis, Maie Kitsing

Tartu, 2002

Sisukord

Saateks.....	3
1. Analüüsi ja planeerimise talituse analüütik Kristi Nassari ettekanne: Väljalangevus põhihariduses Eestis ja teistes riikides.....	4
1.1. Väljalangevus põhihariduses Eestis.....	4
1.2. Koolist väljalangevuse tõkestamine – teiste riikide kogemus.....	6
2. Hariduspoliitika nõunik Epp Rebase ettekanne: Eestis rakendatavad meetmed koolikohustuse täitmise toetamiseks.....	11
3. Viljandi maavalitsuse Haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Kalle Küttise ettekanne põhihariduses väljalangevuse kohta Viljandi maakonna näitel.....	16
4. Järelevalvetalituse juhataja Maie Kitsingu ettekanne: Koolist väljalangemise põhjused ja võimalike meetmete rakendamine selle ennetamiseks	22
4.1. Koolist väljalangemise põhjused erinevate autorite hinnangul ning põhjuste võrdlus riikliku järelevalve aktides kajastuvaga.....	22
4.2. Koolist väljalangevuse ennetamiseks võimalikud meetmed ja nende kasutamine koolides (riikliku järelevalve aktide põhjal).....	25
Lisad.....	27
Lisa 1 Seminari “Põhikoolist väljalangevus- kus oleme täna ja mis saab homme?” protokoll.....	27
Lisa 2 Koolikohustuse täitmist reguleerivad õigusaktid.....	30
Lisa 3 Vastus Riigikontrolli teabepäringule.....	34
Lisa 4 Põhikoolist väljalangevusega seonduv statistika.....	46

Saateks

Põhihariduse probleemid – eriti koolikohustuse täitmine, põhikoolist väljalangemine ning klassikursuse kordamine, põhihariduse jõukohasus -- on viimasel ajal üha päevakajalisemaks muutunud. Eri aspektidele on tähelepanu juhitud Eesti Inimarengu aruannetes, OECD raportis, Riigikontrolli küsimustikes, haridusseadusandluse uuendamise töörühmades, konverentsidel, ajakirjanduses. Põhihariduse kättesaadavuse tagamine on ka UNESCO haridusprogrammi Education for All Eesti tegevuskava üheks oluliseks eesmärgiks.

Erinevatel arutlustel Haridusministeeriumis märtsis/aprillis selgines, et põhihariduse probleemidega tegelevad meil paljud inimesed, kuid see tegevus vajab selgemat suunitlust ning koordineerimist. Tarvis on koondada andmestik, selgitada täiendavate andmete ja uuringute vajadus, sõnastada probleemid ning asetada need tähtsust ja täitmise jõukohasust arvestavasse järjekorda, kavandada tegevuskava.

Esimese sammuna korraldasime 16. aprillil seminari *Põhikoolist väljalangevus – kus oleme täna ja mis saab homme?* Seminaril osalesid teemaga seotud inimesed nii ministeeriumist kui ka väljastpoolt (Viljandi maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Kalle Küttis, Koolivõrgubüroo juhataja asetäitja Ants Eglon, Tartu Linnavalitsuse haridusosakonna üldhariduse peaspetsialist Ulvi Mürsepp, Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse õppekavade osakonna juhataja Auli Udde. Seminari eesmärk oli luua probleemidest ülevaade ning ühine teadmine, määratleda ühised tegevussuunad edaspidiseks.

Seminari üks otsuseid puudutas ettekannete ning nendega haakuvate materjalide koondamist ühtseks kogumikuks, et kõikidel asjaosalistel oleks ülevaade koolikohustuse täitmist puudutava informatsiooni hetkeseisust.

Siia kogumikku ongi koondatud

- seminari ettekanded Kristi Nassarilt, Epp Rebaselt, Kalle Küttiselt ja Maie Kitsingult,

lisadena:

- seminari protokoll
- õigusaktide loetelu, mis käsitlevad koolikohustuse täitmist
- Riigikontrolli teabenõue ja ministeeriumi vastused sellele
- EFA raames kavandatava tegevuskava projekt??
- teemakohast statistikat

Kristi Nassar

Epp Rebane

1. Analüüsi ja planeerimise talituse analüütik Kristi Nassari ettekanne: Väljalangevus põhihariduses Eestis ja teistes riikides

1.1. Väljalangevus põhihariduses Eestis

Hariduses oli 2000.aastal hõivatud 16-aastastest lastest 94,3%:

Haridussüsteemis hõivatud, 13-16-aastased 2000.a.

Põhikooliealiste laste vanuseline määr	Eesti rahvaarv (1.jaan 2000.a.)	Eesti õpilaste arv (1.okt 1999)	Haridussüsteemis hõivatud Eestis, 2000. a., %	Haridussüsteemis hõivatud EL-is keskmiselt 1994/95, %
13.a.	21 917	21 427	97,8%	100%
14.a.	21 892	21 242	97,0%	98%
15.a.	22 320	21 081	94,4%	97%
16.a.	22 165	20 903	94,3%	91%

See tähendab, et haridussüsteemis ei ole hõivatud 5,7% ehk ca 1000 õpilast

Põhjuseid, miks koolikohustust ei täideta, on mitmeid. Siia kuuluvad

- 1) raske hälbega lapsed, kes ei saa regulaarharidust;
- 2) ajutise elamisloaga välismaal õppivad lapsed
- 3) koolikohustuse mittetäitjad

Aasta aastalt on kasvanud põhikooli katkestanute arv. Põhikooli jättis 1999/2000 õppeaastal erinevatel põhjustel pooleli 998 ehk 0,54% põhikoolis õppivat last, neist 721 poissi ja 277 tüdrukut. Sellest ei saa aga veel järeldada, et need õpilased jäävadki ilma põhiharidusest – nad võivad edaspidi uuesti kooli minna.

Põhikooli katkestanute arv soo järgi, 1993- 2000

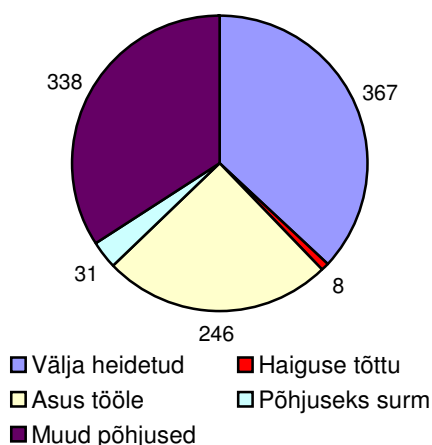
	Põhikooliaste päevane õpe					
	katkestanute arv			katkestanute suhe õpilaste arvu		
	kokku	tüdrukud	poisid	kokku	tüdrukud	poisid
1993/94	782	249	533	0,43%	0,28%	0,58%
1994/95	871	251	620	0,48%	0,29%	0,67%
1995/96	799	228	571	0,44%	0,26%	0,61%
1996/97	830	278	552	0,45%	0,31%	0,58%
1997/98	819	214	605	0,44%	0,24%	0,63%
1998/99	920	220	700	0,50%	0,25%	0,73%
1999/00	998	277	721	0,54%	0,31%	0,76%

Eesti Inimarengu aruanne 2001 ja mitmed sõnavõttud on võimendanud probleemi põhihariduse tasemel, tuues välja, et 20% noortest ei suuda omandada põhiharidust.

Nimetatud järeldust, mis on tingitud statistiliste andmete tõlgendusest, ei saa pidada õigeks kuna suured erinevused arvudes ilmnevad, kui koolikohuslasteks loetakse

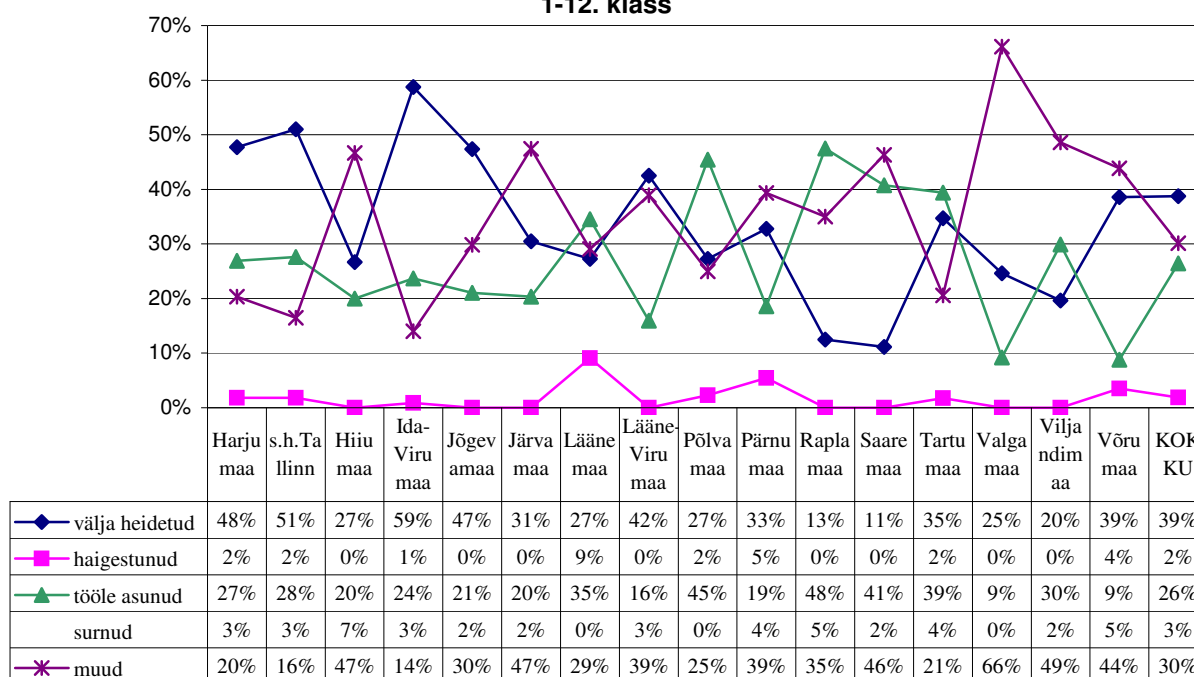
automaatselt kõik 7 ja 15-aastased lapsed. Koolis mittekäijate hulka ei saa arvata kõiki 7-aastaseid, sest veerand neist on sündinud pärast 1. oktoobrit ning pole seega koolikohustuslikud. Samuti on pooled 16-aastased ning 15-aastased, põhikooli lõpetanud.

**Katkestanute arv
päevakoolides, 5. - 9. klass**

Katkestamise põhjuseks on 5. –9. klassi õpilaste puhul valdavalt – 2000/01. õppeaastal 367 õpilase korral – koolist väljaheitmine. Peaaegu samapalju õpilasi on õppimise katkestanud muudel põhjustel, mille kohta täpsemad andmed puuduvad. Suhteliselt suur osa õpilasi – 245 õpilast on katkestanud õpingud tööle asumise tõttu. Surm on koolist lahkumise põhjuseks 31 õpilase puhul ning haiguse tõttu katkestas õpingud 8 õpilast.

Katkestanute jaotus katkestamise põhjuste järgi päevakoolides maakonniti, 1-12. klass

1.2. Koolist väljalangevuse tõkestamine – teiste riikide kogemus

Koolist väljalangevuse tõkestamisel ei ole võimalik rakendada üht strateegiat, mis aitaks kõikide õpilaste korral, kuivõrd tegemist on erinevate õpilastega, kellel on koolikohustuse mittetäitmiseks erinevad põhjused. On selge, et see, mis aitab ühe õpilase puhul, ei pruugi anda positiivset efekti teiste õpilaste puhul. Seega tuleks strateegiate väljatöötamisel lähtuda konkreetse ühiskonna, kooli ja õpilase vajadustest.

Lähtuvalt eelnevast tuleks enne konkreetsete lahenduste väljapakkumist leida probleemi põhjused, ehk – miks õpilased ei täida koolikohustust, millised on riskigruppi kuuluvatele lastele iseloomulikud omadused. Probleemide hindamisel tuleks arvestada, et valdavalt erinevad probleemid ka vanusegrupiti. Mitmete rahvusvaheliste uuringute kohaselt on peamiseks koolist väljalangevuse põhjusteks alljärgnevad:

- üldine rahulolematuse kooliga;
- õppimistulemused (halvad hinded, klassi kordamine) ja kooli asukoht;
- tööle asumine (ei suuda õppida ja töötada samaaegselt);
- rahalised probleemid;
- suhted teiste õpilastega, samuti õpetajatega;
- kodu ja perekond (sotsiaalne staatus, üksikvanema kasvatatavad lapsed, suur perekond, kodu toetuse puudumine õppimisele);
- teised põhjused (madal enesehinnang)

Koolist väljalangevuse tõkestamine Kanadas

Riskigruppi kuuluvate laste vajaduste toetamiseks on Kanadas tehtud mitmeid uuendusi hariduspoliitikas:

- Suurendatud on haridustöötajate vastutust õpilaste kooliskäimise eest. Siinkohal on rõhutatud koolides pakutava hariduse kvaliteedi erinevust; samuti seda, et kool peab olema ligitõmbav kõikide õpilaste, ka (sotsiaal)probleemsetest peredest pärit laste jaoks.
- Seadusandluse muudatusega on suurendatud koolide vastutust ja õigusi. Koolid peaksid ise otsima võimalusi takistamiseks koolist puudumist.
- Pakkumaks kõikidele õpilastele sobivat haridust, juurutatakse koolides erinevaid õppekavasid, mis vastaksid näiteks ülikooli või kutseõppeasutusse pürgiva noore huvidele, võimetele ja vajadustele.

Lähtuvalt erinevatest sihtgruppidest võib eristada järgmisi programme, mis toetavad õpilaste toimetulekut koolis:

Programmid, mille eesmärgiks on toetada halbade õpitulemustega õpilaste toimetulekut koolis. Selle programmi raames määratakse igale vastavasse riskigruppi kuuluvale õpilasele õpetaja-juhendaja, kes kontrollib õpilase õpitulemusi kõikides õppeainetes ning hindab nii õpilase akadeemilisi tulemusi kui isiklikke probleeme, määratlemaks abi, mida konkreetne õpilane koolis toimetulekuks vajab.

Koolisisesed toetusprogrammid, mille raames koolides nõustatakse iganädalaselt individuaalselt õpilasi, kelle õpitulemused või päritolu viitab kuulumisele nn riskigruppi - kellel on oht koolist väljalangemisele.

On juurutatud ka programme, mille kaudu toetatakse õpilasi, kes kooli kõrvalt töötama on sunnitud.

Oluline on tihedamalt siduda lapsevanemaid oma laste koolitamisega.

Koolist väljalangevuse tõkestamine Euroopa riikides

Alljärgnevalt on toodud erinevad meetmed, mida Euroopa riikides rakendatakse koolist väljalangevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks:

1. Koolieelse hariduse toetamine

Koolieelse lasteasutuste esmaseks eesmärgiks on ennetada koolist väljalangevust, mitte niivõrd selle tõkestamine ehk tagajärgedega tegelemine. Enamikus Euroopa riikides on lasteaed lahutamatu haridussüsteemi osa. Mõnedes Euroopa riikides tähtsustatakse koolieelset haridust juba väga noorte laste jaoks. Enamikus Euroopa riikides käib lasteaias 60% kõigist 4-aastastest lastest. Prantsusmaal ja Belgias käib lasteaias 30% 2-aastastest ja 90% 3-aastastest lastest. Valdavalt on lasteaed vabatahtlik; Luksemburgis algab koolikohustus 4. eluaastast

Statistikal põhinevate uuringute põhjal omab koolieelne haridus positiivset mõju hilisemale õppimisele. Lasteaed võimaldab varakult avastada probleeme, mis lapsel õppimisega tekkida võivad ning on seega hea võimalus vältimaks hilisemat koolist väljalangemist. Mitmete uuringutega on tõestatud, et varases lapsepõlves alustatud õppimine omab positiivset mõju lapse arengule tulevikus. Koolieelse hariduse positiivne mõju hilisemale õppimisele hinnatakse näiteks olulisemaks, kui klassi suuruse vähendamist põhikoolis.

Prantsusmaal peetakse oluliseks lasteaia rolli aidata kaasa just sotsiaalprobleemsete laste arengule. Seega on tehtud suuri investeeringuid loomaks lasteaedades võimalusi sotsiaalprobleemsetest peredest pärit lastele alates 2. eluaastast.

Hispaanias ja **Portugalis** on seoses haridussüsteemi reformimisega vältimaks koolist väljalangevust tehtud pingutusi tagamaks lastele kohti lasteaedades;

Itaalia seadusandluses on lasteaedased kõrgelt tähtsustatud, selle kohaselt on lasteaia eesmärgiks aidata kaasa sellele, et lastest saaksid vabad ja vastutustundlikud inimesed, kes võtavad aktiivselt osa ühiskonnaelust nii kohalikul, riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil.

2. Koostöö kohalike omavalitsustega, huvihariduse edendamine

Enamikus liikmesriikides on tehtud vastavad seadusandlikud korraldused, et suurendada kohalike omavalitsuste rolli nii hariduse kui huvihariduse edendamisel.

Hollandis on loodud koolist osavõtu komiteed mitmetes kohalikes omavalitsustes ja piirkondades, kelle eesmärgiks vähendada koolist väljalangevust.

Hispaanias ja **Portugalis** on kohalikel omavalitsustel oluline roll juurutamiseks ja rakendamaks haridusprogramme (sotsiaal)probleemsetest peredest lastele ning lastele, kellel on tekkinud probleeme traditsioonilise hariduse omandamisega. Portugalis pakuvad kohalikud omavalitsused ka sotsiaalset tuge (transport, toitlustamine) lasteaedade ja algkooli lastele.

Itaalias teevad kohalikud omavalitsused tihedat koostööd koolidega, tõkestamaks narkootikumide tarvitamist koolides;

Prantsusmaal baseeruvad mitmed kooliga seotud projektid kohalike omavalitsuste, eraettevõtete ja teiste kohalike asutuste koostööl (nt kokkulepped, mille alusel tagavad osapoolsed laste vaba aja sisustamise).

Saksamaal teevad nii riiklikud kui erainstituutsioonid, kultuuri- ja haridusasutused koostööd sisustamaks laste vaba aega, samuti aidatakse lapsi kodutööde tegemisel

3. Kooli ja kodu koostöö

Vanemate kaasamine kooli juhtimisse on hetkel üldiseks suunaks. Enamikes riikides peab kool vanemaid pidevalt informeerima nende lapse tulemuslikkusest koolis.

Taanis teevad vanemad tihedat koostööd õpetajatega leidmaks lahendusi nende lapse õpiraskustele

Prantsusmaal saavad lapsevanemad koolilt igaaastase ülevaate nende lapse õpitulemuste kohta;

Belgias antakse vastav ülevaade õpilase arengust õpetaja - lapsevanema kohtumisel;

Saksamaal saavad lapsevanemad poolaasta ja aasta kohta ülevaate lapse edusammudest, samuti on lapsevanematel võimalus kohtuda õpetajaga arutamaks lapse toimetulekut koolis. Kohtumisel klassi lapsevanematega tutvustab õpetaja hariduslikke sihte, õpetamismeetodeid, klassi õpilaste arengutaset, õppevahendite (raamatud jne) valikut, kooli- ja kodutööd jne.

Taanis on algklassides vaid üks õpetaja, kelle ülesandeks on ka sidemete loomine perekonnaga. Suhted perekonnaga võimaldavad õpetajal paremini leida lahendusi lapse võimalikele õpiraskustele.

Probleemiks on siinkohal, et just (sotsiaal)probleemsete perede vanemad ei ole tihti peale valmis selliseks koostööks ja ei osale koosolekutel. Antud meetme eesmärgiks ongi lapsevanemate julgustamine tegemaks koostööd kooliga.

4. Õpetajad

Uuringute kohaselt on õpilase õppimise seisukohalt olulisem see, millised on tema õpetaja võimed ja teadmised, kui lapse päritolu ja vanemate haridustase. Mitmed Euroopa riigid teevad jõupingutusi võimaldamaks õpetajatele täiendkoolitust. Valdavalt omistatakse võtmeroll koolist väljalangevuse puhul just õpetajale. Seega peetakse oluliseks, et õpetajatel oleksid vastavad teadmised, et tagada õpilaste edu õppimisel ning ära hoida ebaõnnestumisi ja koolist väljalangevust.

Belgias on õpetajate täiendkoolituseks eraldatud oluline summa riigieelarves.

Hispaanias on täiendkoolitus õpetajatele osaliselt kohustuslik;

Hollandis on koolidele eraldatud vahendid korraldamaks õpetajate täiendkoolitust

Itaalias korraldati õpetajatele spetsiaalset õpet, mis tutvustas võimalusi koolist väljalangevuse, samuti narkootikumide tarvitamise tõkestamiseks

Taanis, Portugalis ja **Hollandis** jagatakse õpetajatele nii õpetajakoolitusel kui täiendkoolitusel näpunäiteid, kuidas tulla toime lastega, kellel on õpiraskused kindlates õppeainetes;

Portugalis on käivitatud programm “haridus kõigile”, mille raames võimaldatakse õpetajatele täiendkoolitust koolist väljalangevuse tõkestamise osas;

Luksemburgis tutvustatakse õpetajatele mitmete kirjalike materjalide kaudu uusi diferentseeritud õpetamisstrateegiaid keelte õpetamisel põhikoolis.

Eeldatakse, et õpetajal peab olema vabadus kasutada õpetamis- ja hindamismeetodeid, mis on kohandatud vastavalt õpilaste erinevatele võimetele.

Prantsusmaal on õpetajatele antud suhteliselt suur vastutus, samuti otsustusõigus õppetöö korraldamiseks;

Taanis on õpetajal suhteliselt suur autonoomia organiseerimaks õppetööd koostöös õpilastega;

Itaalias on õpetajal lubatud koostada ise tunniplaan võttes aluseks riiklikul tasandil kinnitatud õppekava.

5. Kutsenõustamine

Taanis, Kreekas Irimaal ja Portugalis töötavad kõiki koole hõlmavad osakonnad, mis pakuvad õpilastele nii psühholoogilist kui kutsevalikualast nõustamisteenust. Sellist teenust pakuvad vastavad keskused ka **Belgias** (psühholoogilise, meditsiinilise ja sotsiaalse nõustamise keskused), **Itaalias, Hispaanias** (psühholoogiaalased ja karjäärinõustamiskeskused), **Saksamaal** (osana riiklikust tööhõiveametist). Nimetatud keskused pakuvad sõltuvalt riigist enam või vähem erinevaid teenuseid, kuid nende ühiseks eesmärgiks on osaleda nõustajana õpilase valikutes valmistamaks neid ette täiskasvanuks saamiseks ja tööle asumiseks.

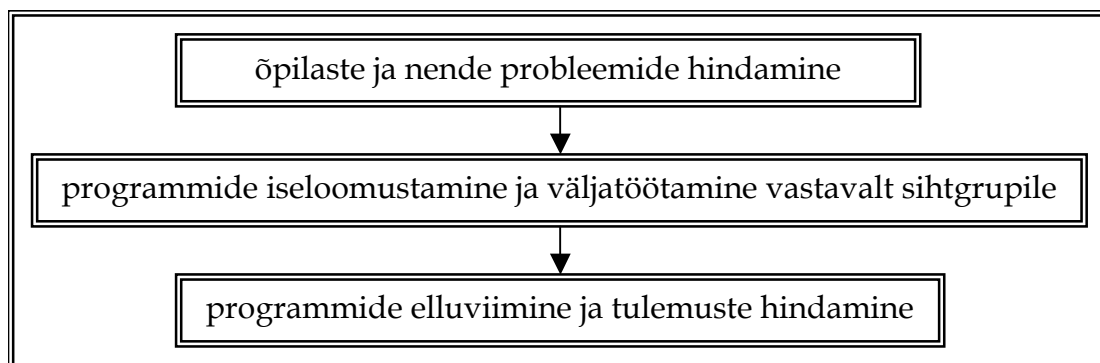
Mitmetes riikides töötavad koolis nõustajana õpetajad. Üldiseks suunaks ongi see, et vastavat nõustamist pakub õpilastele just kool. Selles suunas on liikunud **Taani, Saksamaa, Kreeka, Portugal**.

Programmid väljalangevuse tõkestamiseks

Probleemsete laste toetuseks vastavate programmide väljatöötamine peaks toimuma kindlas järjekorras – 1) õpilaste ja nende probleemide hindamine, sihtgrupi valik; 2) programmide iseloomustamine ja väljatöötamine vastavalt sihtgrupile; 3) programmide elluviimine ja tulemuste hindamine. Programmide väljatöötamisel ja rakendamisel tuleks lähtuda alljärgnevatest soovitustest:

1. tuleb hinnata probleemseid õpilasi ja nende probleeme, rakendamaks erinevaid programme erinevate probleemidega õpilastele;
2. paralleelselt tuleks rakendada nii hariduslikke kui sotsiaalprogramme;
3. tuleb kavandada erinevaid programme, mida rakendada väljalangevuse probleemi erinevate arengutasemetel – probleemi ennetamine, tõkestamine ja tagajärgede leevendamine;
4. samuti tuleks erinevaid programme kavandada nii kohalikul kui riiklikul tasandil.

Probleemsete õpilaste toetusprogrammide väljatöötamine

Iga programmi puhul on oluline pidevalt hinnata ka selle tagajärgi ja tulemuslikkust ning selle põhjal teha vastavad järeldused edaspidiseks tööks.

Oluline on programmide võimalikult varane rakendamine, et ennetada tõsisemate probleemide teket. Seega on antud küsimuse lahendamisel oluline koht koolieelsetel lasteasutustel ja algkoolidel. Lasteaiad peaksid kujundama õpilastes õige suhtumise kooli; algkoolides peaks rakendama meetmeid, mis ennetaksid hilisemat koolist väljalangevust. Probleemide varast avastamist toetavad ka tihedad suhted kooli ja lapsevanemate vahel, samuti kooli koostöö erinevate ühiskondlike organisatsioonide, sotsiaaltöötajate jt ühiskonnaliikmetega.

2. Hariduspoliitika nõunik Epp Rebase ettekanne: Eestis rakendatavad meetmed koolikohustuse täitmise toetamiseks

Põhihariduse omandamine/koolikohustuse täitmine:

Probleem: Eestis on vähenenud viimase 10 aasta jooksul põhihariduse omandanute hulk vastavas vanuses rahvastikust, koolikohustuse täitmine on halvenenud.

Eesmärk: tagada kõigile põhiharidus, vähendada koolikohustuse mittetäitjate arvu miinimumini.

Et otstarbekaid ja adekvaatseid lahendusi leida, on eelkõige vaja tõeseid andmeid, analüüsida põhjuseid sügavamalt, kui seda seni on tehtud, analüüsida seadusandlusega määratletud koolikorralduslike meetmete kasutust ja efektiivsust ning seejärel leida uusi lahendusi.

Alaprobleemid:

1. Puudub adekvaatne andmestik koolikohustuse mittetäitjate kohta ning mittetäitmise põhjuste ammendav analüüs. Milliste näitajatega opereerida?

Väidetavalt ei suuda meil 20% noortest omandada põhiharidust, seda on võimendanud endiste haridusministrite sõnavõttud Tartu konverentsil. Tegelikult puudub hetkel adekvaatne andmestik. Statistikaamet teeb koolikohustuse mittetäitjad kindlaks kaudsete arvutustega. Võrreldakse koolikohustuseealist rahvastikurühma */siiani 1989. a rahvaloendusel ja jooksval rahvastikuarvestusel põhinev vanusejaotus/* ning tegelikult koolis käivate laste arvu. Suured erinevused arvudes ilmnevad, kui koolikohustuslasteks loetakse automaatselt kõik 7 ja 15-aastased lapsed. Koolis mittekäijate hulka ei saa arvata kõiki 7-aastaseid, sest veerand neist on sündinud pärast 1. oktoobrit ning pole seega koolikohustuslikud. Samuti on pooled 15-aastased, ammugi 16-aastased, põhikooli lõpetanud. Seega saame statistiliselt tõesema pildi 8-14-aastaste laste võrdluses.

Ka statistikaamet on viimastel aastatel esitanud andmed 8-14 aastaste õppurite osakaalu kohta rahvastiku vastavas vanusegrupis. 1993. a oli see protsent 96,9, 1994. a 97,0, 1995. a 96,9, 1996. a 97,2, 1997. a 97,4, 1998. a 97,4, 1999. a 97,4 ja 2000. a 97,6. Statistikaameti järgi moodustas 1997/98 õppurite ja rahvaarvu vahe antud vanusegrupi jaoks ca 4100 last, 1999/2000. õppeaasta alguses 4000 ning 2000/2001. õppeaasta alguses 3500 last. See vahe omakorda koosneb kolmest gruppist: 1) raske hälbega lapsed, kes ei saa regulaarharidust, 2) ajutise elamislooga välismaal õppivad lapsed, 3) koolikohustuse mittetäitjad. Nende gruppide suurust ei suudeta täpselt hinnata, kuid eeldatakse, et koolikohustuse mittetäitjad moodustavad ligikaudu poole toodud arvust */Statistikaameti märkused/*. Need andmed näitavad, et koolikohustuse mittetäitjate arv on 1997. kuni 2000. aastani 300 lapse võrra vähenenud. Samas on 11 aastaga kogu rahvastik vähenenud 12,5%.

Äsjase rahvastikuloenduse esialgsete andmete põhjal on oht, et statistiliselt on kooliskäijaid 1000 võrra rohkem kui vanuserühmas lapsed.

Õige teadmise saame siis, kui saame õiguse ja võimaluse õppurite registri ja rahvastikuregistri ristkasutuseks, kus isikukoodi saab võrrelda isikukoodiga. See peaks saama võimalikuks internetipõhise Eesti Hariduse Infosüsteemi käivitamisel, milleni Haridusministeerium kavandab aastaga jõuda.

Teise, hariduslikku kihistumist näitava indikaatorina, käsitletakse põhihariduse omandanute arvu võrreldes 15-aastaste koguarvuga – see näitab suhet alla 80%.

Suur osa koolikohustuse mittetäitjaist on põhikoolist väljalangenud, potentsiaalsed mittetäitjad klassikursuse kordajad.

2. Puudub üksikasjalik andmestik põhikoolis õpingud katkestanute kohta ning põhjuste analüüs

Riiklik statistika näitab õpingud katkestanute arvu klassiti ja 5 alajaotust põhjusteti. 1999/2000 a katkestas õpingud 998 last, neist heideti välja 313, haigestusid 16, läksid tööle 236, suri 53 ja 380 katkestas õpingud muul põhjusel. Teiste põhjuste kohta info puudub /ei küsita statistikaaruandes täpsemalt/, need moodustavad aga märkimisväärse osa õpingute katkestamise põhjustest. Igal juhul ei ole see teadmine piisav. **Muud põhjused, väljaheidetud, tööleminejad vajaksid õpilaseti analüüsi /lähteuring 1 aasta andmete põhjal?/, et otsustada nii statistikaküsimuste kui võimalike lahenduste üle.** /Muude hulka arvatakse näiteks tõenäoliselt ka välismaale ajutiselt või päriselt õppima siirdunud, keda ei saa koolikohustuse mittetäitjate hulka lugeda/. Tarvis on täpsustada õpilasregistri tarvis esitatavaid küsimusi.

Õppetöö katkestanud õpilasete arv klasside lõikes

(v.a. erivajadusega lapsed)

	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	KOKKU
1997/98										
Õpilasi	20 859	21 212	21 930	20 948	20 166	19 431	19 042	19 226	16 528	179 342
Katkestas õpingud	36	5	10	14	26	45	117	179	231	663
Poisse	23	4	7	10	25	37	94	137	164	
Tüdrukuid	13	1	3	4	1	8	23	42	67	
%	0,17	0,023	0,04	0,06	0,12	0,23	0,61	0,93	1,39	0,37
1998/99										
Õpilasi	18 505	20 485	21 228	21 865	20 831	20326	19 278	18 953	18 442	179 913
Katkestas õpingud	25	12	8	18	30	73	117	191	305	779
Poisse	16	6	4	10	25	56	104	155	213	
Tüdrukuid	9	6	4	8	5	17	13	36	92	
%	0,14	0,059	0,038	0,082	0,14	0,36	0,61	1,0	1,65	0,43
1999/2000										
Õpilasi	17 120	18 309	20 555	21 101	21 894	21 001	20 202	19 203	18 472	177 857
Katkestas õpingud	16	8	8	9	23	48	101	192	378	783
Poisse	11	5	3	6	16	37	89	153	256	
Tüdrukuid	5	3	5	3	7	11	22	39	122	
%	0,093	0,04	0,039	0,043	0,11	0,23	0,5	1,0	2,05	0,44
2000/2001										
Õpilasi	14820	17111	18275	20526	21103	21991	21078	20024	18637	173565
Katkestas õpingud	6	3	2	12	15	55	114	231	397	835
Poisse	5	2	2	7	12	51	88	176	283	626
Tüdrukuid	1	1		5	3	4	26	55	114	209
%	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	1,2	2,1	0,48

Kokku näitab katkestajate arv põhikoolis väikest, kuid pidevat tõusu: protsentides aastal 1997/98 -- 0,37%, 2000/2001 – 0,48%. Vastavad arvud on 663 ja 875. Sisuliselt

tuleb hakata katkestamisest rääkima alates 6. klassist, tõsise probleemina tuleb käsitada 8. ja 9. klassi, eriti tõsise probleemina nende klasside poisse, kellest möödunud aastal katkestas 8. klassi 176 ja 9. klassi 283.

3. Klassikursuse kordajad on õpingute katkestajate potentsiaalne kontingent, nende arv on väga suur. Samas puudub üheselt käsitatav andmestik ning põhjuste sügavam analüüs.

Statistika aastaraamatutes võib põhikooli ulatuses klassikordajate kohta leida vähemalt 3 erinevat arvu:

Tabeli nr	Tabeli pealkiri	Klassikordajad 1.-9. klass 98/1999	Klassikordajad 1.-9. klass 99/2000
2.28	Klassikordajate arv õppekeele ja soo järgi klasside kaupa õppeaasta alguses	5983	5865
2.56	Klassikursust kordama jäänud õppekeele järgi maakonniti	6894	6852
2.60	Klassikusust kordama jäänud klasside kaupa	5865	5901

Haridus 2000/2001 ja Haridus 1999/2000

Kogu klassikursuse kordamise problemaatika vajaks eraldi analüüsi, arvestades üsna selgelt väljakujunenud pilti klassiti, sooti jne. Riiklik statistika selles vallas vajab korrastamist.

Alates 1995/96. õppeaastast, kui klassikordajaid oli põhikoolis 6925, on see arv tasahaaval vähenenud, jäädes siiski suhteliselt kõrgele tasemele – 2000/2001. õppeaastal 5559 õppurit. Oluliselt suureneb näitaja alates 6. klassist ja jääb püsima põhikooli viimases astmes. Möödunud aastal jäi 7. klassis istuma 2,7% tüdrukutest ja 7,1% poistest, 8. klassis 3,8% tüdrukutest ja 7,3% poistest, 9. klassis 4,6% tüdrukutest ja 7,3% poistest. Igas klassis, vanusest sõltumata, on nende hulgas poisse ligi kaks korda rohkem kui tüdrukuid.

Klassikursuse kordajate arv klassiti aastatel 1995/96-2000/01

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	kokku
1995/96	529	321	508	585	549	939	986	1311	1197	6925
1996/97	457	310	537	594	544	893	874	1134	1127	6470
1997/98	491	320	462	551	488	896	960	1283	1151	6602
1998/99	341	287	463	471	571	904	961	1215	1311	6524
1999/2000	152	226	343	459	584	870	1149	1290	1380	6453
2000/2001	103	241	307	409	479	734	1052	1124	1110	5559

Ühe lahendusena on üha valjemalt välja pakutud, et klassikordamise võiks üldse lõpetada või jätta see võimalus vaid kooliastme lõppu, kasutades raskusi tekitavates ainetes individuaalset õppekava. Selle üle tuleks käivitada arutelu, samas üsna väljakujunenud pildi üle klassiti, sooti; analüüsida ja kõrvutada nende koolikorralduslike võimaluste kasutamisega, mis tegelikult praegu juba käimas on.

Ülesanne: määratleda viisid koolikohustuse mittetäitjate ja klassikordajate adekvaatseks väljaselgitamiseks /ka: mida üldse statistikavormides küsitakse/ ja analüüsida põhjalikult mittetäitmise ning klassikordamise põhjusi

4. Puudub analüüs õppekorralduslike meetmete kasutusest ja tõhususest .

Kuidas kasutatakse olemasolevaid korralduslikke võimalusi?

Kindlasti aitab sobiv õppekorraldus raskuste puhul koolikohustust täita, kaitseb väljalangemisohu ja –hirmu eest. Õppurite erivajaduste arvestamiseks ja õppe jõukohasuse tagamiseks on viimastel aastatel sätestatud mitmeid võimalusi:

Põhiharidust saab omandada kolme liiki riikliku õppekava alusel:

- 1) põhi- ja üldkeskhariduse riiklik õppekava (normintellektiga õpilased);
- 2) põhihariduse lihtsustatud riiklik õppekava (kerge vaimupuudega õpilased, selle õppekava alusel õpib 1,4 % põhikooli õpilastest);
- 3) toimetuleku õppekava (mõõduka ja sügava vaimupuudega õpilased, selle õppekava alusel õpib 0,4 % põhikooli õpilastest).
- 4) loomisel on hoolduskooli õppekava

Õppetaseme kindlustamiseks võib põhikoolis moodustada:

- 1) parandusõpperühmi (rühma suurus 6-8 õpilast), mis on mõeldud õpiraskustega õpilastele väljaspool õppetunde õpiabi osutamiseks põhihariduse riikliku õppekava omandamisel;
- 2) eraldi klasse (12-16 õpilast klassis) kasvatusraskustega 7.-9. klassi õpilastele põhihariduse riikliku õppekava omandamisel;
- 3) tasandusklasse (kuni 16 õpilast klassis) õpiraskustega õpilaste õpetamiseks põhihariduse riikliku õppekava omandamisel;
- 4) abiklasse (kuni 16 õpilast klassis) kerge vaimupuudega õpilaste õpetamiseks põhihariduse lihtsustatud riikliku (abiõppe) õppekava omandamisel;
- 5) toimetulekuklasse (kuni 7 õpilast klassis) toimetuleku riikliku õppekava omandamisel;
- 6) õpilane võib koolikohustust täita ja õppida kodus (koduõpe);
- 7) õpilane võib õppida individuaalse õppekava alusel, mis tähendab õpilasele kooli õppenõukogu otsustatud õppekorraldust, õppe aluseks võivad olla kõik kolm riiklikku õppekava.
- 8) õpilasel on õigus õpiabile ja –nõustamisele
- 9) koolikohustuse täitmist on võimalik aasta võrra edasi lükata.

Õppetööst vaba aja sisustamiseks ja koduste õpiülesannete edukaks täitmiseks, õpilase pedagoogilise suunamise ja jälgimise tagamiseks:

- 10) pikapäevarühmi;
- 11) kooliinternaate.

Kasvatusraskustega laste klasside arv on möödunud aastaga võrreldes tõusnud 26lt 33le, õppurite arv neis 283lt 436le. Parandusõpperühmades osalevate õpilaste protsent on viie aasta jooksul suurenenud kõikides kooliastmetes, kokku tõusnud 0,9lt 2,2le. On see kaasa aidanud klassikordajate arvu vähenemisele? Kas neid meetmeid on piisavalt ja arukalt kasutatud? Kui ei ole, siis miks? 100 kooli järelevalveaktide kokkuvõtte põhjal võib teha kolm järeldust, mis kõik on ühtviisi julmad: 1) kooli juhtkond ei pea õpiraskustega õpilastega tööd oluliseks, seega ei seleta ka omavalitsusele täiendava ressursi vajadust; 2) õpetajate ettevalmistus tööks erivajadustega õppuritega ei ole piisav; 3) ükskõikne suhtumine erivajadustega õppureisse.

Parandusõppel olevate õpilaste arv

Õppeaasta	1.-3.kl	4.-6.kl	7.-9.kl	Kokku
1996/97	1,4%	1,0%	0,2%	0,9%
1997/98	1,8%	1,3%	0,3%	1,2%
1998/99	1,9%	1,5%	0,5%	1,3%
1999/00	2,6%	1,6%	0,4%	1,5%
2000/01	3,7%	2,2%	0,8%	2,2%

Ülesanne: korraldada uuring(ud), kus hinnataks õppekorralduslike meetmete korraldust ja tõhusust.

5. Jõukohane õppekava = jõukohane põhiharidus, ummikteid ei tohi olla.

Täisväärtuslikuks põhihariduseks peetakse harjumuspäraselt tavakooli õppekava järgi omandatud haridust, abikooli ja toimetulekukooli õppekava staatus ning nende järgi õppinute edasiõppimisvõimalused on hägused. Kokkulepet vajab, kas saab pidada 3 erineva taseme õppekava järgi saavutatud õpitulemusi põhihariduseks. Ükski neist ei tohi jääda ummikteeks. Plaanis on analüüsida tasemete erisusi riiklikes õppekavades ning neid eesmärgipäraselt sidustada: näidata ühelt teisele liikumise ning ametioskuste omandamise võimalusi. Eeldatavasti peaks lihtsustatud õppekava lõpetanu saama jätkata seitsmendas tavaklassis, toimetulekukooli õppekava lõpetanu lihtsustatud õppekava 4. klassis.

Põhikooli ja gümnaasiumi õppekavaarenduse suunad - rõhk ainemahtude vähendamisele ja integratsioonile, õpioskustele, aktiivsetele õpimeetoditele, valikute suurendamisele, peaksid samuti oluliselt õpihuvile ja koolikohustuse täitmisele kaasa aitama.

6. Õpetaja ja koolitus

Arvestatava probleemina on tõstatatud see, kas õpetajakoolitus pole ikka veel liiga ainekeskne, kas ta tagab raamnõudeis määratletud õpetajapädevuste kujunemist, mis lubaksid kujundada kaasaegset õpikeskkonda, õpetamise kõrval ka kasvatada, arendada eri võimete ja huvide, ka eri rahvusest lapsi, olla valmis erivajadustega lapsi teistega koos õpetama. Sellest aspektist on järelevalveosakonnal enne otsustuste langetamist kavas õpetajakoolituse õppekavu analüüsida.

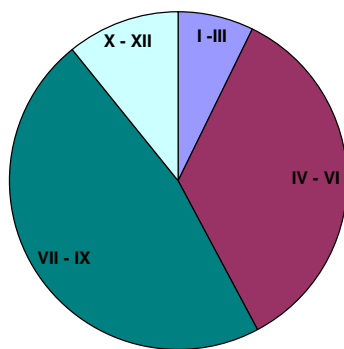
Kokkuvõtteks: Lähiaja ülesanded

- Arvestus ja arvud õigeks – aastaga hariduse infosüsteem
- Õpingute katkestamise ja klassikordamise põhjuste analüüs
- Korralduslike meetmete kasutuse ja tõhususe analüüs
- Põhikooli riiklike õppekavade staatuse, sidususe määratlemine
- Õpetajakoolituse /põhi ja täiendkoolituse/ õppekavade analüüs
- Uute meetmete argumenteerimine, kaalumine, läbiarutamine:
 - kohustuslik eelõpetus?
 - klassikursust ei korrata?
 - klassikursuse piirnormi alandatakse järk-järgult 25ni?
 - luuakse õpilaskodude süsteem?

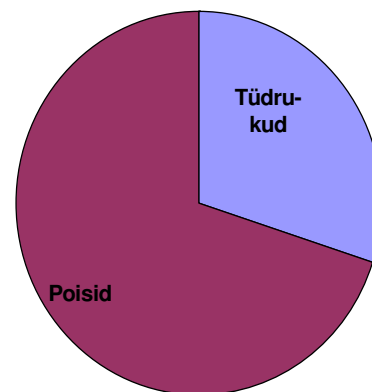
Tugi õppevahendite muretsemisel?

3. Viljandi maavalitsuse Haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Kalle Küttise ettekanne põhihariduses väljalangevuse kohta Viljandi maakonna näitel

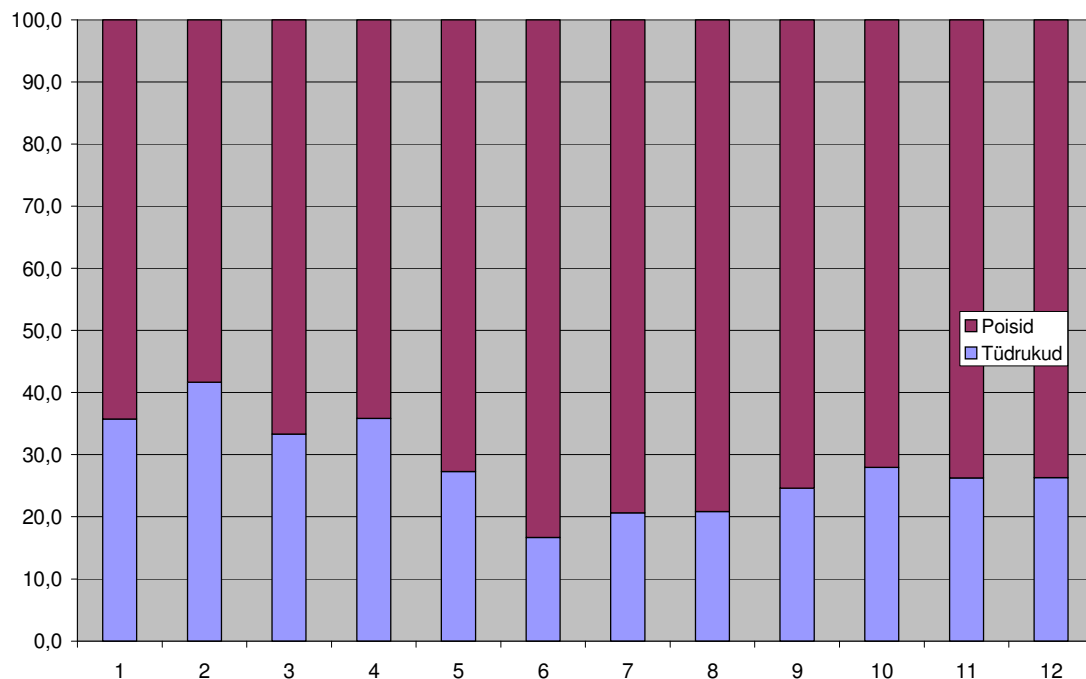
**2000/2001õppeaastal
suvetööga kooli lõpetanud
kooliastmeti.**

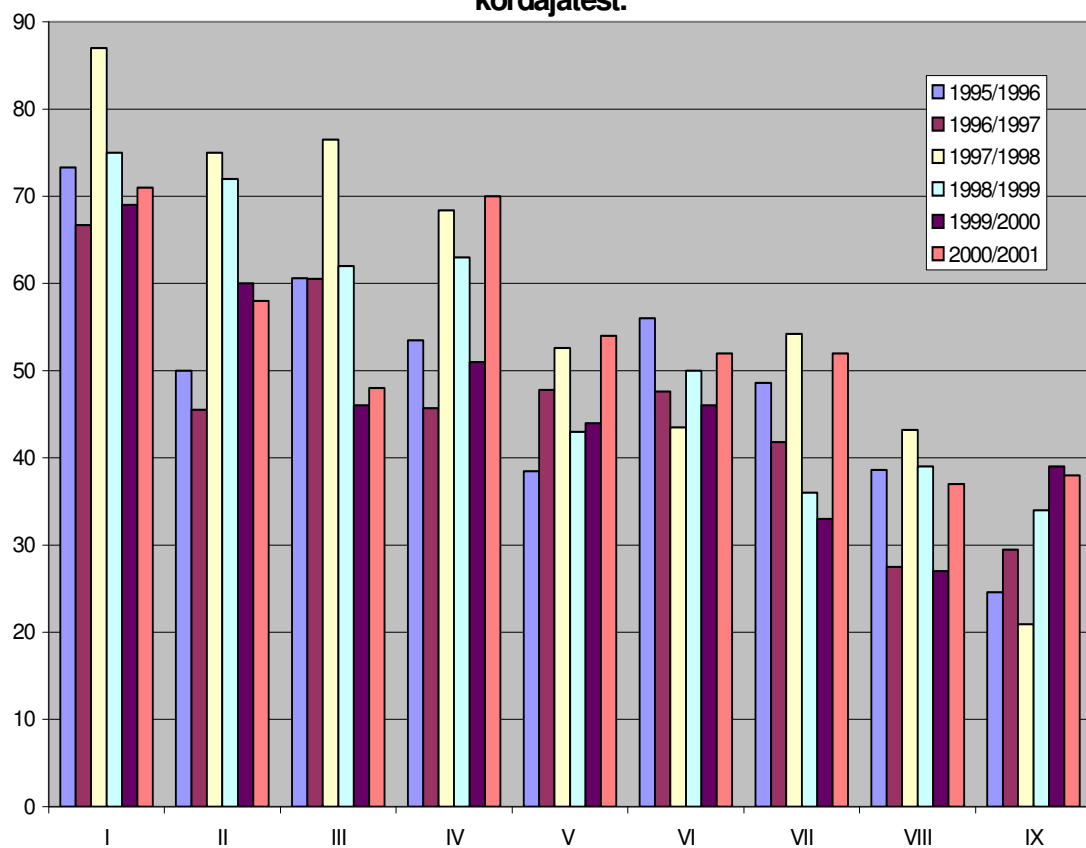
**2000/2001õ.-a suvetööga
lõpetanutest tüdrukud -
poisid.**

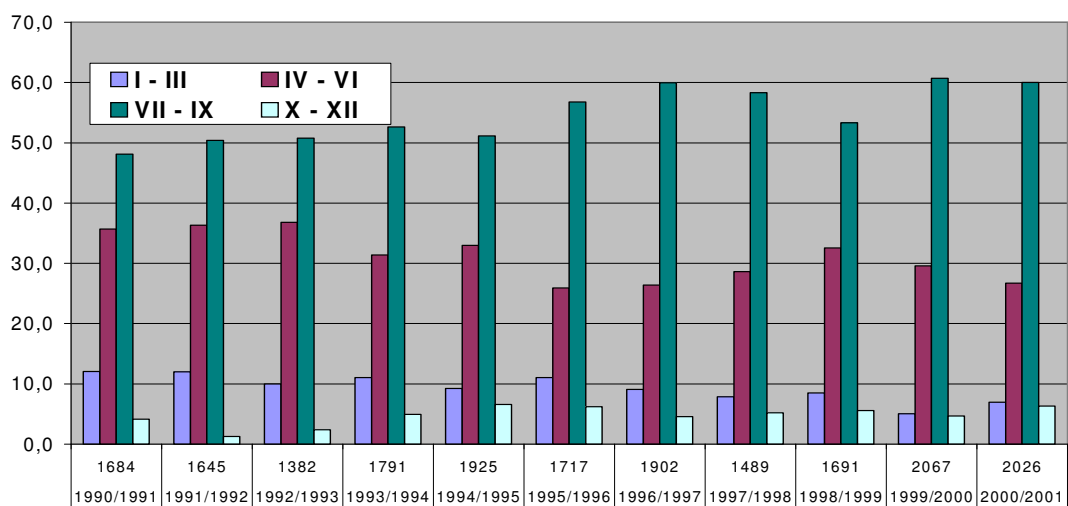
**Poiste- tüdrukute osatähtsus klassiti klassikursuse kordajatest
2000/2001 õ.-a.**

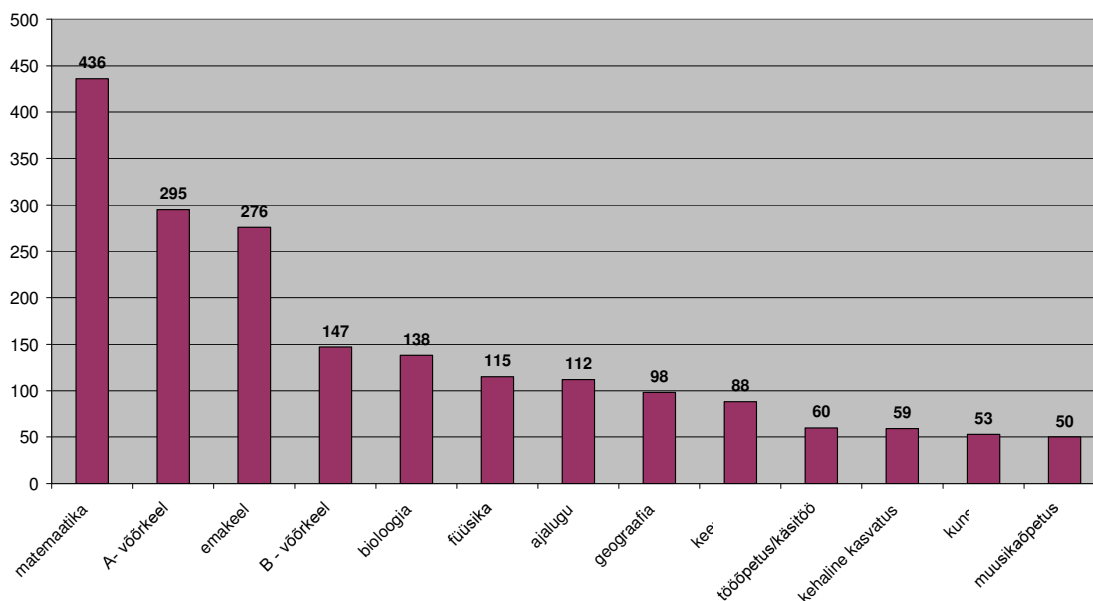
**Maakoolide õpilaste osatähtsus antud klassis klassikursuse
kordajatest.**

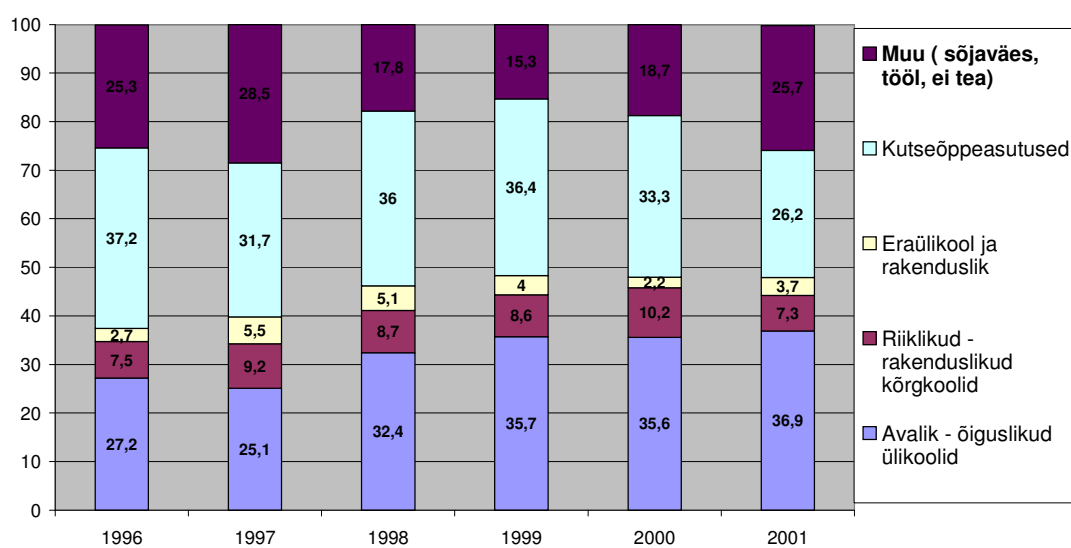
Puudulikud hinded kooliastmeti.

Puudulikud hinded õppeaineti 2000/2001 õ.-a.

Üldkeskhariduse omandatute edasiõppimine 1996 - 2001.

Viljandi maakond. Põhikoolis õppimise aastad. (2001.a. lõpetajad).

	Lõpetajaid	Põhikoolis kulunud õppeaastad						Osatähtsused %-des		
		9	10	11 ja enam	9	10	11 ja enam	9	10	11 ja enam
		T	P	T	P	T	P			
Põhikoolid kokku	233	90	84	19	33	2	5	74,7	22,3	3,0
Kesk- ja gümnaasiumid	515	249	198	13	46	2	7	86,8	11,5	1,7
Kokku	748	339	282	32	79	4	12	83,0	14,8	2,1

Alaealiste komisjonis 2001.a.

	Mitu korda korranud kooliajal							Mitu korda korranud kooliajal					
	0	1	2	3	4	Kokku		0	1	2	3	4	Kokku
III - kokku	2	0	0	0	0	2	VIII - kokku	7	8	2	0	0	17
sh T						0	sh T	2	4				6
P	2					2	P	5	4	2			11
IV - kokku	0	1	0	0	0	1	IX - kokku	6	0	0	0	0	6
sh T						0	sh T	2					2
P		1				1	P	4					4
V - kokku	1	6	1	0	0	8	X - kokku	1	0	0	0	0	1
sh T						0	sh T						0
P	1	6	1			8	P	1					1
VI - kokku	4	1	3	1	1	10	Kokku	24	24	8	1	1	59
sh T	1		1			2	T	5	9	1	0	0	15
P	3	1	2	1	1	8	P	19	15	7	1	1	44
VII - kokku	4	8	2	0	0	14							
sh T		5				5							
P	4	3	2			9							

Küsimused:

- 1. Kuidas tagada põhikooli II ja III astmes tüdrukute ja poiste diferentseeritud õpetamine?
- 2. Kuidas tagada gümnaasiumis tüdrukute –poiste arvuline tasakaal?
- 3. Mida näitab tendents, et 1. kuni 9. klassini klassikursuse kordajate arv maakoolides väheneb?
- 4. Kuidas tähtsustada põhiharidust? **Ümberkorraldamise põhimõtted:**
 - Kool ei ole õpetaja- õpilase- ega piirkonnakeskne, vaid hariduskeskne.

Koolivõrgu korrastamisel arvestatakse: -õpilaste arvu

- õpetamise taset
- õpetajate kvalifikatsiooni
- koolide materiaal-tehnilist baasi
- teedevõrku
- kohalikku demograafilist ja majandussituatsiooni
- kohaliku elanikkonna soove
- õppekava astmelist ülesehitust
- Algkool kodule võimalikult lähedal, kuid lepatakse kokku mingi kriitiline piir õpilaste arvuks, millest allpool pole otstarbekas kooli lahti hoida
- Kodulähedusest põhikooli ja gümnaasiumi tasemel tähtsam hariduse kvaliteet
- Suureneb põhihariduse kui kohustusliku hariduse autoriteet
- Akadeemilist gümnaasiumiharidust antakse vähemalt 4-5 klassikomplektiga gümnaasiumides. Ülejäänud gümnaasiumid annavad koolilähedast kutseharidusega integreeritud keskharidust.

Astmelise koolivõrgu ülesehituse analüüs.

Tugevad küljed:

- Parem korraldada õppe-ja kasvatusprotsessi (õpilaste üritused, õppenõukogud jne.)
- Kooli materiaaltehnilise baasi ülesehitamine loogilisem ja lihtsam
- Õppevahendite soetamine ei pea olema nii universaalne
- Õppe-ja täiendava kirjanduse komplekteerimine lihtsam
- 1.-12.klassi õpilastel on ühes majas õppimiseks liiga suur vanusevahe, nende käitumine ning soovid koolipäeva ja keskkonna osas on täiesti erinevad (ruumide suurus, sisustus, sanitaarprobleemid jne)
- Väike laps vajab turvatunde tekkimiseks väiksemat ja kodusemat kollektiivi
- Kaob otstarve lapsevanema igatsuseks 1.klassi laps saada kohe täielikku gümnaasiumi
- Ühest astmest teise üle minekul tekivad õpilastel uued šansid enesekehtestamiseks. Võimalus alustada uues koolis "puhta lehena".
- Õpilaste kohanemisevõimaluste kasv
- Suureneb õpilaste arv, kes saavad nautida kooli vanimateks õpilasteks olemise au
- Õpetajate erialane ettevalmistus lühiajalisem ja lihtsam
- Suureneb põhikooli prestiiž
- Ühe gümnaasiumi tarvis leiaks kolmest koolist ainult väga head õpetajad
- Kaob ebaterve konkurents ühe linna gümnaasiumide vahel
- Tekib šanss 9.klassi lõpetajate paremaks suunamiseks kutseharidussüsteemi
- 12 aastat ühes koolis ei valmista ette inimest, kellel oskust enda eest seista
- Sunnib lapsevanemaid rohkem mõtlema oma lapse elukäigu üle
- Suuremad valikuvõimalused õpilastel isikliku õppekava koostamisel

Nõrgemad küljed:

- Oleme harjunud mõttega, et kool peab olema ühiskonna mudel, kus suured ja väikesed lapsed ning igasuguses eas mees-ja naisõpetajad rahulikult koos üksteisele elutarkust jagaksid
- Eestlastele omane oma juurte ja kindla koha otsimine ning läbitavate koolide paljususe vähendab seotust (emotsionaalset sõltuvust) nn. oma kooliga
- Suhtlemine eri vanuseastmete vahel väga väärtuslik kogemus, mis sel juhul jääks saamata
- Võimalikud raskused lapse üleminekul järgmisse kooli
- Kohanemise raskustega võib kaduda lapsel õpihuvi
- Õpetaja kardab kaotada oma kvalifikatsiooni kui õpetab ainult nooremates klassides
- Õpetaja peab oma karjääris tagasiminekuks gümnaasiuminimelise kooli õpetajast põhikooli või algkooli õpetajaks saamist
- Gümnaasiumis hoiavad vanemate klasside õpilased rea peal nooremaid (korrapidamine, üldine käitumine jne.)
- Põhikoolis õpilasmavalitsuse töölepanek keerulisem
- Liiga varajane spetsialiseerumine
- Koolivõrk killustub
- Hajub vilistlaskond
- Gümnaasiumi osas liiga suur konkurents

4. Järelvalvetalituse juhataja Maie Kitsingu ettekanne: Koolist väljalangemise põhjused ja võimalike meetmete rakendamine selle ennetamiseks

4.1. Koolist väljalangemise põhjused erinevate autorite hinnangul ning põhjuste võrdlus riikliku järelvalve aktides kajastuvaga.

Ülo Vooglaid (õpilaste koolist väljalangemise võimalikud põhjused)	Projekt-uurimus “Tartu õppivaks linnaks kujunemise eeldused”	Pärnu linna üheksandate klasside õpilaste edukuse analüüs ja koolist väljalangemise põhjused	prof. Mare Teichmanni uuring koolistressist valim 276 õpetajat, 580 lõpuklassi õpilast	<u>Aktid</u> (2000/2001. õppeaastal inspekteeritud koolid, ca 100)
1. Jäik õppekava	<ul style="list-style-type: none"> Õpilaste väitel takistuseks: võimed 	<ul style="list-style-type: none"> 50% ei olnud võimed takistuseks kordajate võimekus on keskmisest madalam 	<ul style="list-style-type: none"> mõni õppeaine raske 	<ul style="list-style-type: none"> 47 % rahuldav hinnang 16 % mitterahuldav hinnang
2. Koolijuhi eba-kompetentsus				<ul style="list-style-type: none"> 26% ei vasta kvalif. nõuetele 40% õpetajate täiendkoolituse korraldus puudulik planeerimine(!) õppenõukogu hinnatud rahuldavaks 76 % õpilase koolipäev pikk
<ul style="list-style-type: none"> primitiivne ja trafaretne, uimane, üksluine valiku-vabaduseta tegevus-struktuur 	<ul style="list-style-type: none"> Viide: õppekorralduse jäikusele, puudustele reageerimine, õpiabi ja nõustamise puudus, õppekorralduse muutused, õpilaste arv klassis. 	<ul style="list-style-type: none"> põhikooli eksamitele mittelubamine õpiabi puudus ükskõiksus 	<ul style="list-style-type: none"> õpiabi vähene/ puudus piiratud võimalused isiksuse arenguks pikad koolipäevad 	
3. Õpetajate eba-kompetentsus			<ul style="list-style-type: none"> palju kodutöid 	<ul style="list-style-type: none"> 14% ei vasta kvalif. nõuetele 3 % ei tule tööga toime

<ul style="list-style-type: none"> ▪ primitiivne ja trafaretne, uimane ja üksluine valiku-vabaduseta tegevus-struktuur 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ igav tund 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liigne kontroll ▪ tarbetud korraldused 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpetaja ei valda ainet, ▪ aine õpetamise kaasaegset metoodikat ▪ oskamatus luua töö õhkkonda klassis
<ul style="list-style-type: none"> ▪ autoritaarne subjekt-objekt paradigma püsimine, sundus koostöö asemel 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viide: suhted õpetajaga 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ põhjuseta süüdistamine 	<ul style="list-style-type: none"> ei oska ega taha õpilastega suhelda – tagajärg hirm õpetaja ees
<ul style="list-style-type: none"> ▪ hindamise üle-tähtsustamine 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viide: hirmu, kartuse olemasolu 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ ebaõiglane hindamine 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hinne karistusvahend ▪ üle hinnatud ▪ vähe hinnatud ▪ hindamiskorda ei järgita (õpilastele teavitamata)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kommuni-katsiooni- ja interaktsioo niraskused 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viide info puudusele 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ negatiivne info alles veerandi lõpul 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ info puudus ▪ ebakindlus tuleviku suhtes (info puudus) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tartu mk andmeil 63% koolidest puudub kutse-suunitlus- ja nõustamisalane tegevuskava
4. Koolivägivald				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpetaja-õpilase konfliktid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpetajate eristav suhtumine õpilastesse soolistel, võimete, sotsiaalsetel, tervise vms. alusel 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpetaja halvustav suhtumine, kõnepruuk 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ x
<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpilaste-vaheline 				
5.Kodune olukord		<ul style="list-style-type: none"> ▪ ei osata last aidata õppimises 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ suhted 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viide: suhted kodus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mõistmise puudumine, näägutamine ▪ ükskõiksus 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ majanduslik kitsikus 				

6. Laste tervis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Viide: on juhuseid, kus tervis mõjutanud 			
7. Meelemürkide jne. ahvatlus				
8. Isiksuslikud		<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpilase kohanematus 		
Märkused	väljalangemise protsess aeglane, vaheajad, kevad			

NB Süstemaatiline koolikohustuse mittetäitmine – mis ajast hakkame lugema?

4.2. koolist väljalangevuse ennetamiseks võimalikud meetmed ja nende kasutamine koolides (riikliku järelvalve aktide põhjal)

Õppetaseme kindlustamiseks võib põhikoolis moodustada:

Võimalused	Kasutamine	Miks ei kasutata?
Parandus- õppe rühmad	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pärnumaa 12 inspekteeritud koolis/puudub parandusõpe ▪ Saaremaa 9/on 1 koolis ▪ Lääne-Virumaa 8/1 ▪ Võrumaa 5/3 ▪ Järvamaa 7/3 ▪ Parandusõppe suunamiseks kasutatakse vaatluskaarte vähe ▪ Põlvamaal tervikuna: 28st koolist 11s parandusõpe + logopeediline abi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ õpetaja ettevalmistus kallis ▪ tihti samastatakse järeleaitamistööga ▪ eripedagoogide vähesus ▪ juhtkond ei väärtusta ▪ kasut. rohkem I kooliastmes, II vähe, III väga vähe
Kasvatus- raskustega klassid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põlva, Saare, Lääne-Viru mk. ei ole, Tartu mk. puudub eesti õppekeele, Ida-Virumaa maakonnas puudub ▪ 26 klassikomplekti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ puudub tahe, ei väärtustata, ▪ pole ettevalmistatud personali
Tasandus- klassid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6 maakonnas puuduvad (Valga, Võru, Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa, Järvamaa) ▪ 5 olemas maakonnakeskuses (Jõgeva, Tartu, Viljandi, Ida-Virumaa, Põlva (+Räpina)) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kaugus ▪ arvlemine
Koduõpe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 33% koolides 	
Individuaalne õppekava	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rakendatakse vähe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vananenud, üldsõnaline, vajalik näidiskava, määrus ei toimi! ▪ suur lisatöö õpetajale, (eraldi ei tasustata) ▪ õpetajate ettevalmistus
Õpiabi ja nõustamine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Õpiabi korraldamine on läbi mõtlemata, pole süsteemne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ süstemaatilist tööd ei väärtustata
<u>Logopeediline abi</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eelmise õppeaastal inspekteeritud koolidest on 27% koolides logopeediline abi ▪ Võrumaa logopeediline abi 5/2 ▪ Järvamaa 7/3 ▪ Lääne-Virumaa 8/4 ▪ Eelmise õppeaasta andmete põhjal ei saanud logopeedilist abi 8,5% õpilastest (1208 õpilast) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KOV palgal ▪ tihti järeleaitamise töö ▪ selgitamine hilineb
Emakeele diferentseeri- tud hindamine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eelmise õppeaastal inspekteeritud koolides 27% koolis rakendatud ▪ 27 % koolides ▪ diferentseeritud hindamine eeldab individuaalset õppekava, vähemalt osaliselt. 	
Pikapäeva- rühm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rakendatakse vähe 	ei väärtustata KOV finantsid (?) ei võimalda
<u>Kokkuvõte</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Juhtkond ei pea oluliseks tööd õpiraskustega õpilastega → KOVle ei selgita täiendava ressursi vajadust ▪ Õpetajate ettevalmistus tööks erivajadustega õpilastega ei ole piisav ▪ Õpetajaskonna (üldsuse) ükskõikne või negativistlik suhtumine erivajadustega õpilastesse 		

Negatiivseid näiteid:

Lääne-Virumaa

Põlula Põhikool

120 õpilast, neist 47 on erivajadusega, sealhulgas:

- 24 vajavad (saavad) logopeedilist abi
- 2 parandusõppes
- 15 nägemispuudega
- 1 nägemis- ja kehapuudega
- 2 psüühikahäirega

Logopeed puudub.

Võrumaa

Haanja-Ruusmäe Põhikool

177 õpilast, neist 41 õpilast erivajadusega, sealhulgas

- 32 parandusõppes
- 2 kehapuudega
- 4 kerge vaimupuudega (ei ole läbinud nõustamiskomisjoni, 2 individuaalse õppekavaga, ei rakendata lihtsustatud õppekava)
- 1 mõõduka vaimupuudega (rakendatud koduõpe)

Logopeed puudub

Diferentseeritud hindamist ei ole

Positiivne näide

Järvamaa

Paide Gümnaasium

õpilaste arv 940

- 16% õpilastest 1 – 9. klassini parandusõppes (3. – 9.klassi õpilased eriarsti poolt suunatud, vaatluskaardid täidetakse)
- logopeed täiskohaga

**Seminari “Põhikoolist väljalangevus- kus oleme täna
protokoll**

ja mis saab homme?”

Tartu

16.aprill 2002.a nr 1

Algus 11.00, lõpp 14.30

Juhatas: Epp Rebane

Protokollis: Signe Kõnd

Osa võtsid: Ants Eglon, Silja Kimmel, Maie Kitsing, Andres Koppel, Kai Kukk, Kalle Küttis, Heddi Lutterus, Merike Mändla, Ulvi Mürsepp, Kristi Nassar, Kadri Peterson, Liina-Jaanika Seisler, Maie Soll, Auli Udde, Aare Vilu, Kai Võlli.

PÄEVAKORD

1. Põhikoolist väljalangevust iseloomustava statistilise materjali kirjeldus. Teiste riikide kogemused. (K. Nassar, HM)
2. HM poolt väljatöötatud meetmetest. (E. Rebane, HM)
3. Põhikoolist väljalangevus ja selle võimalikud põhjused Viljandi maakonna näitel (K. Küttis, Viljandi maakonna haridusosakond)
4. Teema käsitus riikliku järelevalve kokkuvõtete põhjal (M. Kitsing)
5. Arutelu ja edasise tegevuse planeerimine.

1. KUULATI

K.Nassar- andis ülevaate olukorra statistiliste näitajate põhjal ning tõi võrdluseks teiste riikide kogemused.

JÄRELDUSED

Teistes riikides kasutusel olevad meetmed koolist väljalangevuse ennetamiseks on suuremal või vähemal määral valdavalt kasutusel ka Eestis.

2. KUULATI

E. Rebane- tutvustas HM poolt väljatöötatud meetmeid: õppekavad, korralduslikud meetmed

JÄRELDUSED

Kohustusliku eelõppe kehtestamise korral võiks koolikohustuslikku iga alandada 6. eluaastale;

Positiivset mõju loodetakse õpilaskodude süsteemi loomisest

3. KUULATI

K. Küttis- tutvustas põhikooliõpilaste õpitulemusi Viljandi Maakonna põhikoolide kohta tehtud analüüsi põhjal ning juhtis tähelepanu asjaolule, et nii klassikordajate kui põhikooli katkestanute seas moodustavad valdava osa poisid.

JÄRELDUSED

Enam tähelepanu tuleks pöörata põhihariduse väärtustamisele;
Väljalangevus ei ole aastate jooksul märkimisväärselt suurenenud, olulisem on pöörata tähelepanu selle soolisele struktuurile;
Tuleks otsida võimalusi, kuidas tagada poiste ja tüdrukute arvuline tasakaal põhikooli lõpuklassides; gümnaasiumis. Esineja pidas vajalikuks gümnaasiumid lahutada põhikoolidest, sest olemasolevates koolides pööratakse põhiharidusele vähe tähelepanu.

4. KUULATI

M. Kitsing- käsitles teemat riikliku järelevalve põhjal, tutvustas statistilisi näitajaid ja järelevalve käigus selgunud tulemusi.

JÄRELDUSED

Praegu statistika jaoks kogutavad andmed põhikooli katkestanute kohta ei kajasta tegelikke väljalangevuse põhjusi- iga nn põhjuse lõikes tuleks otsida tegelikke põhjusi. Näiteks miks õpilane koolist välja heideti (sai 17-aastaseks, ...);

On välja töötatud suhteliselt palju erinevaid meetmeid õpilaste õppimise toetamiseks (parandusõppe klassid, klassid õpiraskustega lastele jne), kuid nende võimaluste realiseerimine koolides on tagasihoidlik; paljudes koolides ei väärtusta juhtkond õpetaja tööd probleemsete lastega piisavalt.

5. Arutelu ja edasise tegevuse planeerimine

Seminaril osalejad sõnastasid igaüks nende arvates olulisemad 3 probleemi, mis vajaks esmajärjekorras lahendamist.

Arvamuste avaldamise käigus selgusid olulisemad vajadused:

- täpsustada, mida statistikas põhikoolis õpingud katkestanute kohta küsitakse; sügavamalt tuleks analüüsida tuleks katkestamise põhjusi; teadvustada koolidele vastavate andmete kogumise vajalikkust
- õpetajate põhi- ja täiendkoolitus peab andma piisava ettevalmistuse tööks erivajadustega õppuritega;
- saada ülevaade olemasolevate meetmete kasutamisest ja tõhususest;
- vajadus toimiva õpi- ja kutsenõustamissüsteemide järele;
- kaaluda põhikooli- ja gümnaasiumiastme lahutamist, et kooli juhtkond pööraks täit tähelepanu põhikooli probleemidele;
- tõhustada kooli ja kodu koostööd;
- kaaluda klassikursuse kordamise ning kahe negatiivse hinde vajalikkust;

- vaja välja töötada JV osakonna ja PO koostööna järelvalve prioriteedid;
- muuta huviharidus kättesaadavamaks;
- pöörata eraldi tähelepanu põhikooli kolmandale astmele, eriti selle kooliastme poistele;
- sidustada põhihariduse õppekavad nii, et üleminekud nende vahel oleksid võimalikud.

OTSUSTATI:

5.1 Antud arutelu peab viima edasiste tegevussuundadeni, rakendades kõigi asjaosaliste võimeid.

5.2 Seminari materjalid koondatakse ühtseks kogumikuks, et kõikidel asjaosalistel oleks olemas ülevaade põhikoolist väljalangevuse alane informatsioonist praeguse hetke seisuga (K. Nassar, E. Rebane).

5.3. Otstarbekas on luua töörühm põhikoolist väljalangevuste temaatikaga tegelemiseks haridusministeeriumis, kes järjestab probleemid, arvestades nende aktuaalsust ja kasutatavaid ressursse, koostab tegevuskava projekti, sõnastab lähteülesanded võimalikeks uuringuteks ning määratleb koostööpartnerid.

Oma nõusoleku töörühmas osalemiseks andis hr K. Küttis.

Epp Rebane
Juhataja

Signe Kõnd
Protokollija

Koolikohustuse täitmist reguleerivad õigusaktid

Haridusseadus (RT 19992, 12, 192, redakts. 01.01.2001)

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (RT I 1999, 63, 892; 1999, 42, 497; red. 21.09.2001)

Alaealise mõjutusvahendite seadus (RT I, 1998, 17, 264; 2001, 50, 288)

Haldusõiguserikkumiste seadustik (RT I 2001. 74, 453)

Koolikohustuslike laste arvestamise kord (VV 10.11.2000.a. määrus nr 355)

Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste vastuvõtmise, ühest koolist teise ülemineku, koolist lahkumise ja väljaheitmise kord (Kultuuri- ja haridusministri 19.01.1995.a määrus nr 4)

Koduõppe kord (Haridusministri 18.07.2000.a määrus nr 24)

Kasvatusraskustega 7.-9. klassi õpilaste klassi moodustamise tingimused ja kord (Haridusministri 11.10.1999.a määrus nr 51)

Parandusõpperühma töökorralduse alused (Haridusministri 02.06.1999. a määrus nr 34)

Erilasteaeda (erirühma), sanatoorsesse kooli ja hälvikute erikooli (eriklassi) vastuvõtmise ning väljaarvamise alused ja kord (Haridusministri 02.06.1999.a määrus nr 33)

Kooli õppenõukogu pädevus ja tegutsemise kord (Haridusministri 29.05.2000.a. määrus nr 14)

Hälvikute nõustamiskomisjoni suunamise tingimused ja kord (Haridusministri 02.07.1999.a. määrus nr 43)

Individaalse õppekava koostamise ja rakendamise korralduslikud alused (Haridusministeeriumi 12.09.1997.a määrus nr 17)

Koolikohustuse täitmise edasilükkamise taotluse rahuldamise tingimused ja kord (Sotsiaalministri 27.05.1999.a määrus nr 41)

Sätetused

Koolikohustuslik on laps, kes jooksva aasta 1. oktoobriks saab seitsmeaastaseks. Õpilane on koolikohustuslik põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. (HS, §8; PGS §17)

Riigi ülesanded:

Riik ja kohalik omavalitsus tagavad Eestis igauhe võimalused koolikohustuse täitmiseks ja pidevõppeks õigusaktides ettenähtud tingimustel ja korras (HS § 4)

KOV kohustused:

- Koolikohustuslike laste arvestuse pidamine
- Koolikohustuse täitmise kontrollimine
- Koolikohustuse täitmiseks tingimuste loomine (PGS § 17; HS § 7)

Koolikohustuslike laste arvestust peetakse lapse elukoha järgi.

Valla- või linnavalitsuse kohustus on pidada koolikohustuslike õpilaste arvestust (esimesse klassi astumine; õppima asumine väljapoole teeninduspiirkonda ja/või haldusterritooriumi, teise riiki, teise kooli; põhikooli lõpetamine või õpingute katkestamine seoses koolikohustuse täitmise vanusepiiri ületamisega) määruse lisas 4 toodud arvestuskaardil (Koolikohustuslike laste arvestamise kord (KLAK) § 2)

Kohalikud omavalitsused annavad lastele koolikohustuse täitmiseks ainelist ja muud abi, korraldavad sõidu haridusasutusse ja tagasi, tagavad meditsiiniabi ning toitlustamise õppetöö ajal (HS § 7)

- meetmete rakendamine koos kooliga mujal õppima asunute väljaselgitamiseks

Kui koolikohustusliku õpilase lahkumisele järgneva 10 päeva jooksul ei ole saadud teatist tema õppima asumise kohta, teatab kool 3 päeva jooksul sellest valla- või linnavalitsusele. Valla- või linnavalitsus rakendab koostöös kooliga abinõusid õpilase mujal õppima asumise väljaselgitamiseks. (KLAK § 4)

- erivajadustega lastele võimaluste loomine hariduse omandamiseks

Haridusministeerium või valla- või linnavalitsus moodustab vastavalt vajadusele koole tervisehäiretega lastele ja hälvikutele (PGS §15 p2)

Valla- või linnavalitsus võimaldab hälvikutel õppida elukohajärgses koolis haridusministri kehtestatud tingimustel. Vastavate tingimuste puudumisel on puuetega või eriabi vajaval lapsel õigus õppida lähimas tingimustele vastavas koolis. (PGS § 21)

- vajadusel kasvatusraskustega 7-9.kl.õpilastele klasside moodustamine
Valla- või linnavalitsus moodustab koolis vajadusel eraldi klasse 7.9. klassi kasvatusraskustega õpilastele (PGS §15)

Lapsevanema kohustused:

- luua lapsele kodus soodsad tingimused õppimiseks ja koolikohustuse täitmiseks (PGS § 17)

Kooli kohustused:

- tagada õppimisvõimalused igale kooli teeninduspiirkonnas elavale koolikohustuslikule lapsele (PGS § 19)
(väljastpoolt teeninduspiirkonda võetakse lapsi vastu, kui koolis on vabu kohti);
- õpilaste nõuetekohase arvestuse pidamine õpilasraamatus
- vormikohaste kooli astuvate, koolis õppivate ja põhikooli lõpetanud õpilaste nimekirjade edastamine KOV-le

Kooli kohustus on (KLAK § 3):

- kontrollida valla- või linnavalitsuse esitatud, esimesse klassi astuvate laste nimekirja, kanda sinna andmed õppima asumise kohta ja tagastada nimekirja üks eksemplar valla- või linnavalitsusele 10. septembriks;
- koostada iga õppeaasta alguses määruse lisas 2 toodud vormi kohane, koolis õppivate koolikohustuslike õpilaste nimekiri õpilase elukoha järgi ja saata see 10. septembriks õpilase elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele.

- edastada iga aasta 10. septembriks valla- või linnavalitsusele määruse lisas 5 toodud vormi kohane, eelmisel õppeaastal põhihariduse omandanud õpilaste nimekiri;

- vormikohaste teatiste edastamine koolikohustusliku õpilase kooli nimekirja arvamise ja kooli nimekirjast kustutamise kohta KOV-le ja koolile, kust õpilane saab

- Kool, kus õpilane õppima asus, saadab koolile, kust õpilane saab, samuti õpilase elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele 5 päeva jooksul määruse lisas 3 toodud vormi kohase teatise koolikohustusliku õpilase õppima asumise ja õpilase kooli nimekirja arvamise kohta. Teatise kolmandat eksemplari säilitatakse koolis. Suvisel koolivaheajal kooli vahetanud õpilase õppima asumise kohta väljastatakse teatis hiljemalt jooksva aasta 3. septembriks.

- Koolikohustusliku õpilase võib teise kooli õppima asumise tõttu kooli nimekirjast kustutada õpingute jätkamist kinnitava teatise põhjal, mida säilitatakse koolis. Teatise alusel koostatakse kooli direktori käskkiri õpilase koolist väljaarvamise kohta ning tehakse sissekanne õpilasraamatusse. (KLAK § 4)

- Teise riiki elama ja õppima asumisel kustutatakse koolikohustuslik õpilane kooli õpilaste nimekirjast lapsevanema (eestkostja) kirjaliku avalduse alusel. Avalduse alusel koostatakse kooli direktori käskkiri õpilase koolist väljaarvamise kohta ning tehakse sissekanne õpilasraamatusse. Avaldust säilitatakse koolis. Kool teatab õpilase

lahkumisest õpilase elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele 3 päeva jooksul.(KLA § 5)

Õpilaste üleminek ühest koolist teise:

- Üleminek ühest põhikoolist teise võib toimuda lapsevanema (teda asendava isiku) avalduse alusel vabade õpilaskohtade olemasolul soovitud koolis.
- Olenemata vabade kohtade olemasolust tagatakse õppimisvõimalus teeninduspiirkonda alaliselt elama asunud koolikohustuslikule õpilasele (*Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste vastuvõtmise, ühest koolist teise ülemineku, koolist lahkumise ja väljaheitmise kord p 22*)
- Koolikohustuslikus eas oleva õpilase võib sanatoorsest koolist või hälvikute erikoolist (eriklassist) välja arvata, kui õpilane on vastu võetud elukohajärgsesse või lapsevanema või eestkostja valitud kooli seda kinnitava teatise alusel (*Erilasteaeda (erirühma), sanatoorsesse kooli ja hälvikute erikooli (eriklassi) vastuvõtmise ning väljaarvamise alused ja kord, p24*).

Koolikohustusliku õpilase väljaheitmine koolist:

- Õppenõukogu koosolekul õpilase mitterahuldava käitumise arutamisel seoses koolikohustusliku õpilase kooli nimekirjast väljaarvamise ja koolist väljaheitmise otsustamisega on nõutav õpilase, lapsevanema (eestkostja) ja lastekaitseametniku kohalolek. Nende teistkordselt koosolekule mõjuva põhjuseta tulemata jätmisel teeb õppenõukogu otsuse asjaosaliste juuresolekuta. (*Kooli õppenõukogu pädevus ja tegutsemise kord § 10*)
- Koolikohustuslikku õpilast võib õppenõukogu otsusega välja heita, kui õpilane pidevalt rikub kooli kodukorda, eirab üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme või on karistatud kriminaalkorras.
- Õppenõukogu otsus koolikohustusliku õpilase koolist väljaheitmise kohta jõustub pärast selle kooskõlastamist lastekaitseteenistuse ja kohaliku omavalitsuse täitevorganiga **tingimusel, et õpilase jaoks on leitud võimalus haridusteed jätkata põhihariduse omandamiseni** või 17-aastaseks saamiseni. (*Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste vastuvõtmise, ühest koolist teise ülemineku, koolist lahkumise ja väljaheitmise kord p 27*)

Koolikohustuse täitmise erinevad võimalused:

• **Individuaalne õppekava**

Õpilasel on õigus õppida individuaalse õppekava järgi (PGS § 31) Individuaalne õppekava on hariduslike erivajadustega õpilaste jaoks koostatud õppekava, mis loob õpilasele tingimused võimetekohaseks õppimiseks ja arenemiseks. (*Individuaalse õppekava koostamise ja rakendamise korralduslikud alused p 1*)

See on nii eriliselt andekate kui ka teistest enam mahajäänud laste arengu toetamise moodus. Individuaalse õppekavaga võidakse õppe tempot nii aeglustada kui ka kiirendada (õppeaeg pikeneb või lüheneb), sellega võidakse hõlmata üht või mitut või ka kõiki õppeaineid. Individuaalse õppekava aluseks võib olla üks kolmest olemasolevast riiklikust õppekavast.

• **Koduõpe**

Koolikohustust võib täita ka kodus õppides. Koduõpe on õpilase elukohas või haiglas koolikohustuse täitmiseks toimuv õpe. Elukohas õppides võib õpilane koolikohustust täita lapsevanema (eestkostja) soovil või terviselikel põhjustel. (Koduõppe kord § 1)

Õppe jõukohasuse tagamiseks võib valla- või linnavalitsus põhikoolis moodustada: (HM –riigikoolis)

- 1) *parandusõpperühmi* (rühma suurus 6–8 õpilast) – õpiraskustega õpilastele õpiabi osutamiseks põhikooli riikliku õppekava omandamisel (väljaspool õppetunde) (PGS § 15 p3);
- 2) eraldi klasse (12–16 õpilast klassis) *kasvatusraskustega 7.–9. klassi õpilastele* põhikooli riikliku õppekava omandamisel;(PGS §15 p1)

Kasvatusraskustega õpilaste klass (edaspidi klass) moodustatakse 7., 8. või 9. klassi õpilastest, kes on koolikohustuse halva täitmise ning lohaka ja vastutustundetu õppimise suhtumise tõttu klassikursust korranud, kes ei arvesta üldtunnustatud käitumisnorme ega kooli kodukorra nõudeid, õpetajate, lapsevanema nõudmisi või kellel on koolis ja väljaspool kooli tõsiseid käitumisprobleeme, mis on mõjutanud õpitulemusi ja vähendanud huvi õppimise vastu. Klassis õppimise vajaduse määrab maakonna alaealiste komisjon või kohaliku omavalitsuse alaealiste komisjon, kes 13-16-aastaste õpilaste küsimuste arutlemisel teeb otsustuse niisugusesse klassi suunamise kohta või esitab vastava klassi moodustamise ettepaneku. (Kasvatusraskustega 7.-9. klassi õpilaste klassi moodustamise tingimused ja kord p 1, 2)

- 3) *tasandusklasse* (kuni 16 õpilast klassis) õpiraskustega õpilaste õpetamiseks põhikooli riikliku õppekava omandamisel;
- 4) *abiklasse* (kuni 16 õpilast klassis) kerge vaimupuudega õpilaste õpetamiseks põhikooli lihtsustatud riikliku (abiõppe) õppekava omandamisel;
- 5) *toimetulekuklasse* (kuni 7 õpilast klassis) toimetuleku riikliku õppekava omandamisel.
- 6) *hooldusklasse* raske ja sügava vaimupuudega laste õpetamiseks (PGS § 21 p 4)

Meetmed kui koolikohustust ei täideta

- Lapse koolikohustuse täitmata jätmise eest kohaldatakse tema vanematele *halduseõiguserikkumiste seadustiku* paragrahv 153 sätteid. (PGS §17 p 7)

Lapse kasvatamise ja õpetamise kohustuste täitmata jätmise eest vanemate või neid asendavate isikute poolt - määratakse vanematele või neid asendavatele isikutele rahaträhv kuni viiekümne trahviühiku ulatuses.

Sama teo eest, kui see tõi kaasa lapse järelevalvetuse, hulkumise või ühiskonnaohtliku teo toimepanemise, – määratakse vanematele või neid asendavatele isikutele rahaträhv viie kuni saja trahviühiku ulatuses. (Haldusõiguserikkumiste seadustik §153)

Antud asjade aruteluga tegelevad ametiisikud, kes teostavad kontrolli või järelevalvet vastava volikogu haldusterritooriumil. (HÕS § 188)

Halduskaristuse määramise õigus on kõrgemal politseiametnikul ja vanempolitseinikul. (HÕS §189)

Haldusõiguserikkumise asja arutamise osalised kutsutakse asja arutamisele kutsega, milles on märgitud asja arutamise aeg ja koht ning kutsumise põhjus. Haldusvastutusele võetava isiku ja kannatanu või nende esindajate mitteilumine haldusõiguserikkumise asja arutamisele, kui nendele on asja arutamise aeg ja koht teatavaks tehtud ning kui nende poolt ei ole esitatud taotlust asja edasilükkamiseks, ei takista asja arutamist. Haldusõiguserikkumise asja arutamine on seotud haldusvastutusele võetava isiku juuresolekuga vaid juhul, kui haldusõiguserikkumise asja arutab maa- või linnakohtu kohtunik ja selle haldusõiguserikkumise eest on karistuse ühe liigina nähtud ette haldusarest. (HÕS 248)

Kutse saatmisel lähtutakse rahvastikuregistri seadusest, kus on sätestatud, et kui avaliku ülesande täitmisel kasutatakse rahvastikuregistri objekti andmeid, lähtutakse rahvastiku-registrisse kantud andmetest. (§ 3)

- *Alaealise mõjutusvahendite seadust* kohaldatakse alaealisele, kes ei täida koolikohustust tulenevalt Eesti Vabariigi haridusseadusest (§1]

Alaealisele võib kohaldada:

1) hoiatust, vestlusele suunamist psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde, lepitamist, kohustust elada vanema, kasuvanema või eestkostja juures või lastekodus, käendust, noorte- või sotsiaalprogrammides osalemist (AMS §3)

Alaealiste komisjon võib koosõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kohaldada järgmisi koolikorralduslikke mõjutusvahendeid:

1) kasvatusraskustega 7.–9. klassi õpilaste eraldi klassi suunamine;

- 2) pikapäevarühma suunamine;
- 3) kooliinternaati suunamine.

Alaealiste komisjon suunab alaealise põhikooli või gümnaasiumi juures olevasse **kooliinternaati** juhul, kui alaealine ei täida koolikohustust tulenevalt kodusest olukorrast. Alaealine suunatakse kooliinternaati kooskõlastatult alaealise elukohajärgse valla- või linnavalitsusega ning selle kooli direktoriga, kuhu alaealine suunatakse.

Enne alaealise õiguserikkumise asja arutamist alaealiste komisjonis teeb selle sekretär kindlaks, milliseid kasvatusmeetodeid on alaealise suhtes koolis rakendatud. (AMS § 4)

Lisa 3

Vastus Riigikontrolli teabepäringule

Vastus teabepäringule

Lugupeetud härra Kurm!

Juuresolevas lisas leiate vastused oma täiendavatele küsimustele. Lisame siia mõned olulisemad kommentaarid, järgides küsimuste numeratsiooni.

1. Haridusministeerium ei ole koolikohustuse mittetäitjate kohta koolidelt andmeid küsinud, küsime õpingute katkestajate, see tähendab õppurite nimekirjast väljaarvatute kohta. Nende kohta esitame andmestiku lisa punktis 2.

Statistikaamet teeb koolikohustuse mittetäitjad kindlaks kaudsete arvutustega. Võrreldakse koolikohustuseealist rahvastikurühma /siiani 1989. a rahvaloendusel ja jooksva rahvastikuarvestusel põhinev vanusejaotus/ ning tegelikult koolis käivate laste arvu. Suured erinevused arvudes ilmnevad, kui koolikohuslasteks loetakse automaatselt kõik 7 ja 15-aastased lapsed. Koolis mittekäijate hulka ei saa arvata kõiki 7-aastaseid, sest veerand neist on sündinud pärast 1. oktoobrit ning pole seega koolikohustuslikud. Samuti on pooled 15-aastased, ammugi 16-aastased, põhikooli lõpetanud. Seega saame statistiliselt tõesema pildi 8-14-aastaste laste võrdluses.

Ka statistikaamet on viimastel aastatel esitanud andmed 8-14 aastaste õppurite osakaalu kohta rahvastiku vastavas vanusegrupis. 1993. a oli see protsent 96,9, 1994. a 97,0, 1995. a 96,9, 1996. a 97,2, 1997. a 97,4, 1998. a 97,4, 1999. a 97,4 ja 2000. a 97,6. Statistikaameti järgi moodustas 1997/98 õppurite ja rahvaarvu vahe antud vanusegrupi jaoks ca 4100 last, 1999/2000. õppeaasta alguses 4000 ning 2000/2001. õppeaasta alguses 3500 last. See vahe omakorda koosneb kolmest grupist: 1) raske hälbega lapsed, kes ei saa regulaarharidust, 2) ajutise elamislooga välismaal õppivad lapsed, 3) koolikohustuse mittetäitjad. Nende gruppide suurust ei suudeta täpselt hinnata, kuid eeldatakse, et koolikohustuse mittetäitjad moodustavad ligikaudu poole toodud arvust /Statistikaameti märkused/. Need andmed näitavad, et koolikohustuse mittetäitjate arv on 1997. kuni 2000. aastani 300 lapse võrra vähenenud. Samas on 11 aastaga kogu rahvastik vähenenud 12,5%.

Äsjase rahvastikuloenduse esialgsete andmete põhjal on oht, et statistiliselt on kooliskäijaid 1000 rohkem kui vanuserühmas lapsi.

Õige teadmise saame siis, kui saame õiguse ja võimaluse õppurite registri ja rahvastikuregistri ristkasutuseks, kus isikukoodi saab võrrelda isikukoodiga. See peaks saama võimalikuks internetipõhise Eesti Hariduse Infosüsteemi käivitamisel, milleni Haridusministeerium kavandab aastaga jõuda.

2.-9. Statistiliste andmete esitamisel (lisas) on lähtutud koolide jaotusest nn tavakoolideks ja erivajadustega laste koolideks. Erivajadustega laste koolid siin on

kõik riigi internaatkoolid, ja ... 14 munitsipaalkooli ning 4 eraomandis kooli. munitsipaalkooli.

4. Otseselt individuaalõppekava alusel õppijate kohta hakkame teavet saama tänu õppurite registri käivitamisele aastast 2002. Siiani oleme küsinud koduõppe andmeid, mis sisuliselt tähendabki individuaalset õppekava.

7. Kooliinternaatide hulka on munitsipaalkoolide kõrval arvestatud ka Tallinna Muusikakeskkooli /riigikool/ ja Tallinna Balletikooli /riigikool/ põhikooliosa õppurid, kes kooliinternaati kasutavad. Kõik need õppurid õpivad põhikooli riikliku õppekava alusel. Terviklikuma ülevaate huvides lisasime viimasesse ritta ka kõikide (sh erikoolid) kooliinternaatide ja õppurite arvud. Siia võiks võibolla kirjutada midagi ka nende joonealuse teksti kohta, et riikliku õppekava alusel õpivad kõik, aga siin on mk lõikes toodud ainult tavakoolid.

9. Tabelis toodud summad on arvestuslikud, summade eraldamisel on aluseks õpilaste arv, omavalitsusüksuse personalikulu koefitsient ja arvestuslik õpilaskoha maksumus (lisatud ka vastav tabel summadega), mis koosneb arvestuslikest vahenditest õpikute soetamiseks ja personalikuluks; samuti arvestatakse erivajadustele kehtestatud erikoefitsiente. 2000. aastal oli õpikute soetamiseks ette nähtud summa eraldi eesti õppekeelega koolides (arvestuslikult 230 krooni õpilase kohta) ning vene õppekeelega koolides (arvestuslikult 320 krooni õpilase kohta). Õpilaste osakaalud olid koolides vastavalt 72% ja 28%. Kaalutud keskmine summa õpilase kohta on seega arvestuslikult 255 krooni.

Summad sisaldavad nii omavalitsuse kui erivajaduse koefitsiendi alusel eraldatavad täiendavad vahendid (koduõppe ja parandusõppe puhul). Omavalitsuse koefitsiendiks on võetud 1, kuna kaalutud keskmine koefitsient on ligikaudu 1.

Kuna 1999. aastal oli finantseerimise süsteem hetkel kehtivast erinev, vajab antud summade väljatoomine täiendavaid arvutusi. Vajadusel edastame need summad hiljem.

10,11. 1999 ja 2000. aasta andmete esitamiseks on vajalik suhteliselt suure hulga lepingute läbivaatamine, seega esitame vajadusel vastavad andmed hiljem.

Vastame meelsasti kõigile täiendavatele ja täpsustavatele küsimustele.

Lugupidamisega

Lisa: vastused 6 lehel

Mailis Rand
Minister

Kristi Nassar 07 350 276
Epp Rebane 62 81 231

Millisest koolikohustuse mittetäitmise definitsioonist lähtub Haridusministeerium koolikohustuse mittetäitjate kohta statistika kogumisel?

Kas Haridusministeerium on välja selgitanud koolikohustuse mittetäitmise põhjused? Kui jah, siis palun nimetage põhjused, nende osakaal protsentides ning tooge välja, millistest uuringutest või andmetest on põhjuste väljaselgitamisel lähtutud?

2.1. Õppetöö katkestanud õpilaste arv klasside lõikes

(v.a. erivajadusega lapsed)

	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	KOKK U
1997/98										
Õpilasi	20 859	21 212	21 930	20 948	20 166	19 431	19 042	19 226	16 528	179 342
Katkesta s õpingud	36	5	10	14	26	45	117	179	231	663
Poisse	23	4	7	10	25	37	94	137	164	
Tüdrukui d	13	1	3	4	1	8	23	42	67	
%	0,17 %	0,023 %	0,04 %	0,06%	0,12 %	0,23 %	0,61 %	0,93 %	1,39 %	0,37%
1998/99										
Õpilasi	18 505	20 485	21 228	21 865	20 831	20326	19 278	18 953	18 442	179 913
Katkesta s õpingud	25	12	8	18	30	73	117	191	305	779
Poisse	16	6	4	10	25	56	104	155	213	
Tüdrukui d	9	6	4	8	5	17	13	36	92	
%	0,14 %	0,059 %	0,038 %	0,082 %	0,14 %	0,36 %	0,61 %	1,0%	1,65 %	0,43%
1999/2000										
Õpilasi	17 120	18 309	20 555	21 101	21 894	21 001	20 202	19 203	18 472	177 857
Katkesta s õpingud	16	8	8	9	23	48	101	192	378	783
Poisse	11	5	3	6	16	37	89	153	256	
Tüdrukui d	5	3	5	3	7	11	22	39	122	
%	0,093 %	0,04%	0,039 %	0,043 %	0,11 %	0,23 %	0,5%	1,0%	2,05 %	0,44%
2000/2001										

1										
Õpilasi	14820	17111	18275	20526	21103	21991	21078	20024	18637	173565
Katkesta s õpingud	6	3	2	12	15	55	114	231	397	835
Poisse	5	2	2	7	12	51	88	176	283	626
Tüdrukui d	1	1		5	3	4	26	55	114	209
%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,3%	0,5%	1,2%	2,1%	0,48%

2.2. Katkestajate arv klassiti põhjuste järgi 2000/01

(üldhariduse päevane õppevorm)

klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	kokku
Õpilaste arv 2000/2001	14820	17111	18275	20526	21103	21991	21078	20024	18637	12519	11119	9194	206397
Katkestajad													
Välja heidetud	1	0	0	3	4	13	38	69	171	215	91	15	620
Haiguse tõttu	1	0	0	0	0	0	1	1	6	13	6	4	32
Asus tööle	0	0	0	0	0	16	37	55	95	131	53	41	428
Põhjuseks surm	1	3	2	4	4	5	3	9	8	1	2	3	45
Muud põhjused	3	0	0	5	7	21	35	97	117	117	36	23	461
Kokku katkestajaid	6	3	2	12	15	55	114	231	397	477	188	86	1586
%õpil arvust õppeaasta alguses	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,3%	0,5%	1,2%	2,1%	3,8%	1,7%	0,9%	0,8%

Mitme lapse kohta on hälvikute nõustamiskomisjonid teinud otsuse koolikohustuse edasilükkamiseks?

Koolikohustuse edasilükkamine 1999/2000-2001/2002

	1999/2000*	2000/2001	2001/2002
Laste arv, kellel on hälvikute nõustamiskomisjonide otsuse alusel koolikohustus edasi lükatud		156	175
sh tavakoolides		123	142

* - andmed puuduvad

Kui palju õpilasi omandab põhiharidust individuaalõppekava alusel?

Individuaalõppekava alusel õppijate arv 1999/2000 - 2001/2002

	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Individuaalõppekava alusel põhiharidust omandavate õpilaste arv			

Kui palju õpilasi omandab põhiharidust koduõppel?

Koduõppel õppijate arv 1999/2000 - 2001/2002

	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Koduõppel põhiharidust omandavate õpilaste arv	385	446	565
sh vanemate soovil	59	41	41

Palun tooge maakondade lõikes välja, mitmes koolis on loodud parandusõpperühmi ja kui palju on parandusõpperühmades õpilasi?

Parandusõpperühmade ja nendes õppijate arv 1999/2000-2001/2002

	1999/2000		2000/2001		2001/2002	
	Koolide arv	Õpilaste arv	Koolide arv	Õpilaste arv	Koolide arv	Õpilaste arv
Harju maakond	15	336	19	494	27	593
Hiiu maakond	3	18	2	24	3	35
Ida-Viru maakond			3	23	4	37
Järva maakond	9	76	17	350	17	346
Jõgeva maakond	15	267	11	153	15	184
Lääne maakond	6	227	7	211	5	163
Lääne-Viru maakond	8	117	15	304	19	387
Pärnu maakond	21	318	26	515	24	507
Põlva maakond	6	97	7	142	8	185
Rapla maakond	5	67	8	129	10	141
Saare maakond	9	100	15	247	14	201
Tartu maakond	19	309	18	266	15	284
Valga maakond	13	201	14	208	12	275
Viljandi maakond	17	278	21	342	21	327
Võru maakond	17	319	15	336	17	444
Kokku	163	2730	198	3744	211	4109

Palun tooge maakondade lõikes välja, mitmes üldhariduskoolis on loodud internaatide ja kui palju on nendes internaatides õpilasi?

Kooliinternaatide ja õpilaste arv 1999/2000-2001/2002

	1999/2000		2000/2001		2001/2002	
	Inter-naatide arv	Õpilaste arv internaadis	Inter-naatide arv	Õpilaste arv internaadis	Inter-naatide arv	Õpilaste arv internaadis
Harju maakond	4	65	4	33	3	39
Hiiu maakond						
Ida-Viru maakond	3	30	1	6		
Järva maakond						
Jõgeva maakond	2	20	2	23	2	17
Lääne maakond	1	1				
Lääne-Viru maakond	2	42	3	38	3	34
Pärnu maakond	3	10	3	14	3	43
Põlva maakond	3	31	3	30	2	23
Rapla maakond	2	3			1	2
Saare maakond	2	19	3	8	2	15
Tartu maakond	2	12	2	3	1	2
Valga maakond	1	12	1	11	1	15
Viljandi maakond	4	60	1	53	4	47
Võru maakond	6	38	4	32	2	18
kokku	35	343	27	251	24	255
Õpilaste ja kooliinternaatide arv kokku 1.-9. klass (tavakoolid+erikoolid)	68	2871	67	2766	60	2789

Palun tooge maakondade lõikes välja, mitmes üldhariduskoolis on loodud kasvatusraskustega 7. - 9. klasside õpilaste klasse ja kui palju on nendes klassides õpilasi?

Koolide, kus on loodud kasvatusraskustega õpilaste klasse ja nendes õppivate õpilaste arv 2000/2001-2001/2002

Maakond	2000/2001		2001/2002	
	Koolide arv, kus on loodud kasvatus-raskustega õpilaste klasse	Kasvatus-raskustega õpilaste klassides õppivate õpilaste arv maakonnas	Koolide arv, kus on loodud kasvatus-raskustega õpilaste klasse	Kasvatus-raskustega õpilaste klassides õppivate õpilaste arv maakonnas
Harju maakond	4	47	6	90
Hiiu maakond	1	9	1	8
Ida-Viru maakond	1	9	3	36
Järva maakond	1	11		
Jõgeva maakond	1	12	1	10
Lääne maakond	2	23	2	23
Lääne-Viru maakond			3	42
Pärnu maakond	7	70	9	113
Põlva maakond				
Rapla maakond	3	23	4	30
Saare maakond				
Tartu maakond	1	30	1	17
Valga maakond	1	14	1	16
Viljandi maakond	2	23	2	24
Võru maakond	1	12	1	27
kokku	25	283	34	436

Kui palju on Haridusministeerium ette näinud vahendeid järgnevatele eriõppevormidele aastatel 1999-2002?

Arvestuslik õpilaskoha maksumus ühe õpilase kohta aastati (tuhandetes kroonides)

	1999	2000	2001	2002
arvestuslik õpilaskoha maksumus	5,315	5,325	6,400	7,490
õpetajate palga- ja täiendkoolituse vahendid	5,050	5,070	6,135	7,225
õpikute soetamiseks ettenähtud vahendid*	0,265	0,255	0,265	0,265

Eriõppevormidele eraldatud vahendid 1999-2002 (tuhandetes kroonides)

	1999	2000	2001	2002
Õpiraskustega laste klassid		11960	14264	17045
Kasvatusraskustega laste klassid		1021	2853	5156
Koduõpe		10194	13525	20583
sh tervislikel põhjustel		9008	13525	20583
psühhiaatria- ja lastehaiglas		834	0	0
vanemate soovil		351	0	0
Parandusõpe		19340	28555	36714

Kui palju on Haridusministeerium eraldanud vahendeid maakonna alaealiste komisjonidele aastatel 1999–2002?

Maakonna alaealiste komisjonidele eraldatud vahendid (tuhandetes kroonides) 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
Maakonna alaealiste komisjonidele eraldatud vahendid			4335	3000

Kas ja millises mahu on Haridusministeerium eraldanud vahendeid maakonna nõustamiskomisjonidele?

Maakonna nõustamiskomisjonidele eraldatud vahendid (tuhandetes kroonides) 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
Nõustamiskomisjonidele eraldatud vahendid			1000	1050

1. Kes on koolikohustuse mittetäitja

1.1. Koolikohustuse mittetäitmiseks arvatakse koolikohustuseas lapse kooli nimekirjas mitteolemine.

Andmed saadakse Statistikaametilt /nagu Teile saadetud kaaskirjas mainitud/ õpilaste vanuseti jaotuvate arvude võrdlemisel rahvastikuregistri andmetega. Koolilt me neid andmeid nõuda ei saa, sest koolikohustuse täitmise jälgimine on kohaliku omavalitsusüksuse ülesanne. Kahe kogumi andmed pole kõrvutatavad isiku tasemel, oleme mõlema kogumi andmete suhtes kriitilised. Seetõttu on koolikohustuse mittetäitjate arv ka sama määratluse korral erinevates allikates erinev. Nagu kaaskirjas mainitud, saame täpsemad andmed isikukoodide võrdlemisel sel aastal loodud õppurite registri ja rahvastikuregistri vahel.

1.2. Lapsed, kes on kooli nimekirjas, kuid korralikult tundides ei käi, loetakse süstemaatilisteks puudujateks.¹ Kooli kodukorras sätestatakse kord, kuidas üksikutele puudumistele, juhuslikele ja süstemaatilistele popitegemistele reageeritakse. Puudumiste kohta on koolid kohustatud pidama arvestust.

Koolikohustuse täitmine tähendab kinnipidamist kooli ja õpilase vahel kokku lepitud õppe- ja kasvatusülesannete täitmise ja tulemuslikkuse tagasiside korrast, teatud tegevuste sooritamist. Õppe- ja kasvatusülesannete täitmise ning tagasiside kord fikseeritakse kooli ja klassi kodukorras, hindamisjuhendis, koduõppe korras või individuaalses õppekavas. Mõned koolid on sisse seadnud ka lepingud õpetaja-õpilase-lapsevanema vahel. Nendes dokumentides sätestatakse ka korrast mittekinnipidamisel rakendatavad meetmed.

Koolikohustuse täitmise tugimeetmeid rakendatakse koostöös kohaliku omavalitsusüksusega. KOVi koostööpartner on tavaliselt sotsiaaltöötaja. Kooli ja sotsiaaltöötaja vahel võib olla nt sõlmitud kokkulepe, et kõigi puudujate/krooniliste puudujate kohta annavad klassijuhatajad andmed iga päev/kord nädalas sotsiaaltöötajale ja tema võtab kodudega ühendust. Vajadusel kaasatakse politsei.

Koolikohustuse mittetäitjaks määratlemine on koolides ja kohalikes omavalitsustes erinev.²

2. Kas HM on uurinud põhjust, miks õpilased ei täida koolikohustust?

Uuring on 1996. aastast: Probleemne laps tavakoolis, (Haridusministeeriumi kogumik) koostanud Mare Leino ja Mai Männiste.

¹ Sealjuures on osa lapsi kooli nimekirjas seetõttu, et kool/omavalitsus pole suutnud kindlaks teha, kuhu laps nende koolist/omavalitsusest lahkus. (Koolikohustuse täitmise tagamise eest ise hoolt kanda ei saa, aga uue elukoha järgsele omavalitsusele seda teadmata hooli kandmist ka üle anda ei saa. Uues elukohas aga võidakse elada registrisse kandmatuina.)

² ESA saatis kirjaga Nr. 90/3-1-1-2 18. sept. 1996.a. valla/linna/linnaosa valitsustele küsimustiku. 29.10.96.esitas Aavo Heinlo (Statistikaameti haridussektori juhataja) aruande

“KOOLIKOHUSTUSLIKE LASTE ARVESTUS” Asjade seis valitsuse määruse nr. 102 21. märtsist 1994 täitmisel omavalitsuste täitevorganitele saadetud küsimustiku vastuste valguses ka Haridusministeeriumile. Seejärel toimus ka ESA’ga ühine nõupidamine.

Jooksvalt tuginetakse riikliku järelevalve aktidele, piirkondlikele uurimustele (nt K. Küttis “Õpilaste õpitulemused, väljalangevus Viljandi maakonnas viimase 4-5 aasta jooksul”; M. Kitsing “Koolikohustuse täitmine Tartumaa maakonnas 1999.a”; “Tartu õppivaks linnaks kujunemise eeldused”, A.Vill-Saar, T. Meras “Pärnu linna üheksandate klasside õpilaste edukuse analüüs ja koolist väljalangevuse põhjused”, A. Lapp “Õpiedutuse probleemid”). Koolikohustuse täitmisega seotud probleeme on uurinud jätkuvalt uurinud Mare Leino (Eesti 21. sajandil. Seaduste eiramise eetilisus. Tallinn 1999, lk 182-183).

3. Põhjused, miks õpilased koolist välja heidetakse või miks lapsed õppetöö katkestavad.

Õpilasregistri küsitlus ei võimalda veel sügavamalt jõuda põhjusteni, miks üks või teine õpilane õpingud katkestas või koolist välja heideti. Kavas on registris täiendada õppimise lõpetamise põhjuste koodide loetelu, mis annaks senisest täpsema ülevaate koolist lahkumise motiivide kohta. Kultuuri- ja haridusministri 16. juuni 1994.a määruse nr 10 “*Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste vastuvõtmise, ühest koolist teise ülemineku, koolist lahkumise ja väljaheitmise kord*” alusel võib koolikohustusliku õpilase koolist välja heita ainult ühel põhjusel – üldtunnustatud käitumisnormide eiramine – ja sedagi tingimusel, et õpilase jaoks on leitud võimalus haridusteed jätkata põhihariduse omandamiseni. Koolikohustuse east väljas olevate ja gümnaasiumiõpilaste jaoks tuleb kõne alla ka veel teinegi põhjus koolist väljaheitmiseks – edasijõudmatus õppetöös.

Põhjused, mis antud olukorra tingivad, on aga märksa laiemad. Siin võib otseseks põhjuseks olla nii majanduslik olukord kui ka õpiraskused, tõrjutus, konfliktid õpetajate ja kaasõpilastega, terviseprobleemid, vanemate järelevalve puudumine, õpetaja ei valda ainet/metoodikat, õpetaja ei suuda klassis õppimistingimusi luua jms. Tihti on õpingute katkestamise põhjuseid mitu ja küsimusele ei saa üheselt vastata. Põhjused on omavahel niivõrd seotud.

Alaealise mõjutamise seadust kohaldatakse ka alaealisele, kes ei täida koolikohustust

Alaealisele võib kohaldada ühte või mitut järgmistest mõjutusvahenditest:

- 1) hoiatus;
 - 2) koolikorralduslikud mõjutusvahendid;
 - 3) vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde;
 - 4) lepitamine;
 - 5) kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või lastekodus;
 - 6) üldkasulik töö;
 - 7) käendus;
 - 8) noorte- või sotsiaalprogrammides või ravikuurides osalemine;
 - 9) kasvatuseritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine. Paragrahv 3.
- Mõjutusvahendid, lg 1

Alaealisele võib kohaldada:

- 1) hoiatust, vestlusele suunamist psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde, lepitamist, kohustust elada vanema, kasuvanema või eestkostja juures või lastekodus, käendust, noorte- või sotsiaalprogrammides osalemist käesoleva seaduse paragrahv 1 lõigetes 2 ja 3 sätestatud juhtudel;
 - 2) üldkasulikke tööd käesoleva seaduse § 1 lõigetes 2 ja 3 sätestatud juhtudel;
 - 3) koolikorralduslike mõjutusvahendeid käesoleva seaduse paragrahv 1 lõike 3 punktis 1 sätestatud juhtudel;
 - 4) ravikuurile suunamist käesoleva seaduse paragrahv 1 lõike 3 punktis 2 sätestatud juhtudel;
 - 5) kasvatuseritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamist käesoleva seaduse paragrahv 1 lõikes 2 sätestatud juhtudel kooskõlas käesoleva seaduse paragrahviga 6.
- Paragrahv 3. Mõjutusvahendid, lg 2

Alaealiste komisjon võib kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kohaldada järgmisi koolikorralduslike mõjutusvahendeid:

- 1) kasvatusraskustega 7.–9. klassi õpilaste eraldi klassi suunamine;
- 2) pikapäevarühma suunamine;
- 3) kooliinternaati suunamine. Paragrahv 4. Koolikorralduslikud mõjutusvahendid, lg 1.

Alaealiste komisjon suunab alaealise põhikooli või gümnaasiumi juures olevasse kooliinternaati juhul, kui alaealine ei täida koolikohustust tulenevalt kodusest olukorrast. Alaealine suunatakse kooliinternaati kooskõlastatult alaealise elukohajärgse valla- või linnavalitsusega ning selle kooli direktoriga, kuhu alaealine suunatakse. Paragrahv 4. Koolikorralduslikud mõjutusvahendid, lg 2.

Enne alaealise õiguserikkumise asja arutamist alaealiste komisjonis teeb selle sekretär kindlaks, milliseid kasvatusmeetodeid on alaealise suhtes koolis rakendatud. Paragrahv 4. Koolikorralduslikud mõjutusvahendid, lg 3.

Alaealine rakendatakse üldkasulikule tööle 10-50 tundi üksnes tema nõusolekul ning tööst ja õppimisest vabal ajal. Alla 13-aastastele alaealistele võib määrata üldkasulikke tööd kuni 10 tundi. Paragrahv 5. Üldkasulik töö

Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kool on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel moodustatud kool, kuhu õpilane suunatakse alaealiste komisjoni taotlusel kohtumääruse alusel.

Alaealiste komisjonil on õigus taotleda kohtult alaealise kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamist, kui alaealine on toime pannud käesoleva seaduse paragrahv 1 lõikes 2 sätestatud teo, mille eest kohaldatud mõjutusvahendid ei ole andnud tulemust ja kui kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine toimub alaealise kasvatusliku järelevalve huvides.

Alaealiste komisjon võib taotleda kohtult luba 12 aasta vanuse või vanema alaealise kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks. Erandkorras võib kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks luba taotleda ka juhul, kui alaealine on vähemalt 10 aasta vanune ja on toime pannud käesoleva seaduse paragrahv 1 lõike 2 punktis 1 sätestatud teo. Paragrahv 6. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine

Klassikordajad, klassilõpetajad, katkestajad soo järgi klassiti 1995/96-2000/2001

v.a. erivajadusega lapsed

õppeaasta	1.klass		2.klass		3.klass		4.klass		5.klass		6.klass		7.klass		8.klass		9.klass		10.klass		11.klass		12.klass	
	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P
1995/96																								
Õpilasi	10885	11562	10256	10932	10028	10464	9503	9982	9504	9714	9509	10134	8423	8968	9523	9636	9686	9022	6598	4627	6208	4265	5984	3868
Jäi kordama	176	353	96	225	163	345	152	433	116	433	203	736	214	772	376	935	407	790	92	113	65	50	26	21
	1,6%	3,1%	0,9%	2,1%	1,6%	3,3%	1,6%	4,3%	1,2%	4,5%	2,1%	7,3%	2,5%	8,6%	3,9%	9,7%	4,2%	8,8%	1,4%	2,4%	1,0%	1,2%	0,4%	0,5%
Lõpetas	10613	11082	10019	10622	9750	10095	9264	9509	9289	9192	9284	9284	8096	8012	9066	8517	8984	7914	6029	4126	5892	4021	5697	3716
	97,5%	95,8%	97,7%	97,2%	97,2%	96,5%	97,5%	95,3%	97,7%	94,6%	97,6%	91,6%	96,1%	89,3%	95,2%	88,4%	92,8%	87,7%	91,4%	89,2%	94,9%	94,3%	95,2%	96,1%
Katkestajad	15	23	3	12	2	2	8	7	5	12	11	44	16	74	42	127	76	144	227	214	123	109	93	
	0,1%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,4%	0,2%	0,8%	0,4%	1,3%	0,8%	1,6%	3,4%	4,6%	2,0%	2,6%	1,6%	0,0%
1996/97																								
Õpilasi	10455	11111	10721	11233	10182	10897	9941	10410	9379	9883	9483	9801	9433	9930	8406	8741	9262	8936	7184	4892	5993	4139	5879	4003
Jäi kordama	143	314	91	219	162	375	169	425	137	407	193	700	198	676	336	798	402	725	86	91	59	61	29	26
	1,4%	2,8%	0,8%	1,9%	1,6%	3,4%	1,7%	4,1%	1,5%	4,1%	2,0%	7,1%	2,1%	6,8%	4,0%	9,1%	4,3%	8,1%	1,2%	1,9%	1,0%	1,5%	0,5%	0,6%
Lõpetas	10212	10658	10519	10922	9934	10485	9677	9965	9179	9416	9199	9005	9173	9132	7987	7703	8686	7850	6703	4496	5717	3905	5688	3862
	97,7%	95,9%	98,1%	97,2%	97,6%	96,2%	97,3%	95,7%	97,9%	95,3%	97,0%	91,9%	97,2%	92,0%	95,0%	88,1%	93,8%	87,8%	93,3%	91,9%	95,4%	94,3%	96,8%	96,5%
Katkestajad	21	27	2	8	10	7	4	9	7	24	14	29	24	79	56	124	78	147	186	191	99	113	63	50
	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,3%	0,3%	0,8%	0,7%	1,4%	0,8%	1,6%	2,6%	3,9%	1,7%	2,7%	1,1%	1,2%
1997/98																								
Õpilasi	9940	10919	10369	10843	10684	11246	10130	10818	9854	10312	9369	10062	9425	9617	9496	9730	8321	8207	7164	4797	6675	4466	5703	3917
Jäi kordama	173	318	100	220	140	322	148	403	115	373	181	715	233	727	402	881	432	719	140	131	63	65	25	34
	1,7%	2,9%	1,0%	2,0%	1,3%	2,9%	1,5%	3,7%	1,2%	3,6%	1,9%	7,1%	2,5%	7,6%	4,2%	9,1%	5,2%	8,8%	2,0%	2,7%	0,9%	1,5%	0,4%	0,9%
Lõpetas	9675	10523	10193	10553	10484	10899	9939	10418	9662	9896	9168	9287	9137	8780	8975	8684	7693	7198	6527	4323	6367	4174	5522	3720
	97,3%	96,4%	98,3%	97,3%	98,1%	96,9%	98,1%	96,3%	98,1%	96,0%	97,9%	92,3%	96,9%	91,3%	94,5%	89,2%	92,5%	87,7%	91,1%	90,1%	95,4%	93,5%	96,8%	95,0%
Katkestajad	13	23	1	4	3	7	4	10	1	25	8	37	23	94	42	137	67	164	253	215	114	114	81	71
	0,1%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%	0,1%	0,4%	0,2%	1,0%	0,4%	1,4%	0,8%	2,0%	3,5%	4,5%	1,7%	2,6%	1,4%	1,8%
1998/99																								
Õpilasi	8931	9574	9799	10686	10352	10876	10600	11265	10034	10797	9823	10503	9359	9919	9489	9464	9349	9093	6335	4426	6522	4260	6357	4127

Jäi kordama	107	234	81	206	122	341	127	344	110	461	205	699	222	739	365	850	512	799	107	110	75	71	35	28
	1,2%	2,4%	0,8%	1,9%	1,2%	3,1%	1,2%	3,1%	1,1%	4,3%	2,1%	6,7%	2,4%	7,5%	3,8%	9,0%	5,5%	8,8%	1,7%	2,5%	1,1%	1,7%	0,6%	0,7%
Lõpetas	8798	9234	9684	10433	10190	10467	10407	10865	9916	10275	9593	9703	9115	9056	9041	8455	8618	7962	5802	3985	6189	4016	6078	3937
	98,5%	96,4%	98,8%	97,6%	98,4%	96,2%	98,2%	96,4%	98,8%	95,2%	97,7%	92,4%	97,4%	91,3%	95,3%	89,3%	92,2%	87,6%	91,6%	90,0%	94,9%	94,3%	95,6%	95,4%
Katkestajad	9	16	6	6	4	4	8	10	5	25	17	56	13	104	36	155	92	213	198	203	125	134	77	62
	0,1%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,2%	0,2%	0,5%	0,1%	1,0%	0,4%	1,6%	1,0%	2,3%	3,1%	4,6%	1,9%	3,1%	1,2%	1,5%
1999/00																								
Õpilasi	8274	8846	8885	9424	9808	10747	10329	10772	10591	11303	10078	10923	9816	10386	9421	9782	9437	9035	7224	5083	5789	3969	6211	4012
Jäi kordama	61	91	73	153	106	237	138	321	144	440	181	689	292	857	398	892	496	884	119	120	69	73	42	26
	0,7%	1,0%	0,8%	1,6%	1,1%	2,2%	1,3%	3,0%	1,4%	3,9%	1,8%	6,3%	3,0%	8,3%	4,2%	9,1%	5,3%	9,8%	1,6%	2,4%	1,2%	1,8%	0,7%	0,6%
Lõpetas	8165	8702	8734	9206	9670	10410	10113	10386	10295	10799	9845	10149	9487	9463	8955	8733	8629	7727	6573	4462	5455	3658	5999	3811
	98,7%	98,4%	98,3%	97,7%	98,6%	96,9%	97,9%	96,4%	97,2%	95,5%	97,7%	92,9%	96,6%	91,1%	95,1%	89,3%	91,4%	85,5%	91,0%	87,8%	94,2%	92,2%	96,6%	95,0%
Katkestanud	5	11	3	5	5	3	3	6	7	16	11	37	22	89	39	153	122	256	259	229	135	109	71	67
	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,3%	0,2%	0,9%	0,4%	1,6%	1,3%	2,8%	3,6%	4,5%	2,3%	2,7%	1,1%	1,7%
2000/01																								
Õpilasi	7086	7734	8246	8865	8858	9417	9784	10742	10276	10827	10565	11426	10122	10956	9843	10181	9344	9293	7441	5078	6591	4528	5495	3699
Jäi kordama	67	136	91	150	99	208	110	299	95	384	156	578	276	776	377	747	427	683	128	133	70	62	33	19
	0,9%	1,8%	1,1%	1,7%	1,1%	2,2%	1,1%	2,8%	0,9%	3,5%	1,5%	5,1%	2,7%	7,1%	3,8%	7,3%	4,6%	7,3%	1,7%	2,6%	1,1%	1,4%	0,6%	0,5%
Katkestajad	1	5	1	2	0	2	5	7	3	12	4	51	26	88	55	176	114	283	246	231	104	84	39	47
	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,4%	0,3%	0,8%	0,6%	1,7%	1,2%	3,0%	3,3%	4,5%	1,6%	1,9%	0,7%	1,3%

